

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE**

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЕКОНОМІКИ, ОБЛІКУ,
ФІНАНСІВ ТА ПРАВА: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

**CURRENT ISSUES OF THE ECONOMICS, ACCOUNTING,
FINANCE AND LAW: THEORY AND PRACTICE**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**Частина 2
Part 2**

**25 листопада 2022 р.
November 25, 2022**

**м. Умань, Україна
Uman, Ukraine**

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE**

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЕКОНОМІКИ, ОБЛІКУ,
ФІНАНСІВ ТА ПРАВА: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

**CURRENT ISSUES OF THE ECONOMICS,
ACCOUNTING, FINANCE AND LAW:
THEORY AND PRACTICE**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**Частина 2
Part 2**

**25 листопада 2022 р.
November 25, 2022**

**м. Умань, Україна
Uman, Ukraine**

**Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції
«Актуальні питання економіки, обліку, фінансів та права: теорія і практика»**

УДК 33
ББК 65

Актуальні питання економіки, обліку, фінансів та права: теорія і практика:
збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Умань,
25 листопада 2022 р.): у 2 ч. Умань: ЦФЕНД, 2022. Ч. 2. 59 с.

У збірнику тез доповідей представлено матеріали учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання економіки, обліку, фінансів та права: теорія і практика» з:

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
ВСП «Львівський фаховий коледж харчової і переробної промисловості НХТ»
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
ДВНЗ Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Державний податковий університет
Державний торговельно-економічний університет
Державний університет «Житомирська Політехніка»
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ
Донбаська державна машинобудівна академія
Донецький національний університет імені Василя Стуса
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»
Західноукраїнський національний університет
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Інститут економіки промисловості НАН України
Інститут електронної фізики НАН України
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Львівський національний університет імені Івана Франка
Миколаївський національний аграрний університет
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського
Національний авіаційний університет
Національний інститут стратегічних досліджень
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Національний університет «Одеська політехніка»
Національний університет водного господарства та природокористування
Національний університет харчових технологій
Поліський національний університет
Придніпровська державна академія будівництва і архітектури
Сумський національний аграрний університет
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Хмельницький національний університет
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова
Черкаський державний бізнес-коледж
Черкаський державний технологічний університет

У збірнику тез доповідей висвітлюються результати наукових досліджень з актуальних питань економіки, обліку, фінансів та права.

Тематика конференції охоплює актуальні проблеми: економічної теорії та історії економічної думки; світового господарства і міжнародних економічних відносин; економіки та управління національною економікою; економіки та управління підприємствами; енергоефективності економіки; економіки торгівлі та послуг; підприємництва, торгівлі та біржової діяльності; демографії, економіки праці, соціальної економіки і політики; туризму та готельно-ресторанної справи; бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту; фінансів, банківської справи, страхування; математичних методів, моделей та інформаційних технологій в економіці; маркетингу; менеджменту; публічного управління та адміністрування; історії та теорії держави та права, філософії права; цивільного права та процесу, сімейного права, житлового права, міжнародного приватного права; екологічного, земельного та аграрного права; адміністративного права та процесу, фінансового права, інформаційного права.

Видання розраховане на науковців, викладачів, працівників органів державного управління, студентів вищих навчальних закладів, аспірантів, докторантів, працівників державного сектору економіки та суб'єктів підприємницької діяльності.

**ЦЕНТР
ФІНАНСОВО-
ЕКОНОМІЧНИХ
НАУКОВИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ**

© Автори тез, 2022

© Центр фінансово-економічних наукових досліджень, 2022

Офіційний сайт: <http://www.economics.in.ua>

**ЗМІСТ
CONTENTS**

СЕКЦІЯ 7. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ SECTION 7. WORLD AGRICULTURE AND INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS.....	6
<i>Кахович О. О., Квятковська В.</i> ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК СУЧАСНА ТЕНДЕНЦІЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	6
<i>Кузьміна О. В.</i> УКРАЇНСЬКО-ЯПОНСЬКІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	7
<i>Майданська О. Ю.</i> ТРАНСКОРДОННА СПІВПРАЦЯ РЕГІОНІВ, ЯК ОДНА З ФОРМ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ.....	9
<i>Мельник В. О., Романчук К. В.</i> РОЗВИТОК ПАРТНЕРСТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА КАНАДОЮ	10
СЕКЦІЯ 8. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ЕКОНОМІКОЮ SECTION 8. ECONOMICS AND MANAGEMENT OF THE NATIONAL ECONOMY.....	12
<i>Биконя О. С.</i> ПЕРСПЕКТИВИ ТОРГІВЛІ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС В УМОВАХ ВОЄННИХ ДІЙ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ	12
СЕКЦІЯ 9. ЕКОНОМІКА ТОРГІВЛІ ТА ПОСЛУГ SECTION 9. ECONOMICS OF TRADE AND SERVICES.....	14
<i>Арсосва З. Т., Дудка А. А.</i> НАСЛІДКИ БЛОКУВАННЯ СУЕЦЬКОГО КАНАЛУ В БЕРЕЗНІ 2021 РОКУ	14
<i>Шевчук Д. О., Святюк Н. І.</i> КОМП'ЮТЕРНИЙ ПАКЕТ МАРКЕТ-СМО ДЛЯ ОЦІНКИ ТА ОПТИМІЗАЦІЇ РОБОТИ СУПЕРМАРКЕТІВ	15
СЕКЦІЯ 10. ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ ЕКОНОМІКИ SECTION 10. ENERGY EFFICIENCY OF ECONOMICS	17
<i>Драчук Ю. З., Чейлях Д. Д.</i> НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ІНТЕГРАЦІЇ ДО СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА	17
СЕКЦІЯ 11. ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ SECTION 11. ENTREPRENEURSHIP, TRADE AND EXCHANGE ACTIVITIES	19
<i>Корноухова К. С.</i> Ф'ЮЧЕРСИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ХЕДЖУВАННЯ ВІДСОТКОВОГО РИЗИКУ.....	19
<i>Фролова Л. В., Павлюченко І. О.</i> ЗБЕРЕЖЕННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	21

СЕКЦІЯ 12. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА SECTION 12. DEMOGRAPHY, ECONOMICS OF LABOR, SOCIAL ECONOMICS AND POLICY	22
<i>Власенко Р. В., Яценко Л. Д.</i> СОЦІАЛЬНІ РИЗИКИ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПРОБЛЕМИ.....	22
<i>Павлюк Т. І.</i> ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	23
<i>Потапенко Я. С.</i> ФРІЛАНСЕР ЯК СУЧАСНА ФОРМА ТРУДОВИХ ВІДНОСИН.....	25
СЕКЦІЯ 13. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ SECTION 13. ECONOMICS AND MANAGEMENT OF ENTERPRISES	27
<i>Лесюк В. С.</i> ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ.....	27
СЕКЦІЯ 14. ТУРИЗМ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА SECTION 14. TOURISM AND HOTEL-RESTAURANT BUSINESS	29
<i>Піскова С. П., Руденко А. Ю.</i> ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ У ВОЄННИЙ ЧАС	29
СЕКЦІЯ 15. МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ SECTION 15. MATHEMATICAL METHODS, MODELS, AND INFORMATIONAL TECHNOLOGIES IN ECONOMICS	31
<i>Андрейченко К. О., Пермінова С. О.</i> БЛОКЧЕЙН-ТЕХНОЛОГІЯ ЯК АЛЬТЕРНАТИВА ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	31
<i>Островська М. С.</i> ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛІ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ	32
<i>Поліщук В. В., Повханич В. І., Павлечко О. О.</i> ЕКСПЕРТНА МОДЕЛЬ ОЦІНЮВАННЯ ТА ВИБОРУ ОБ'ЄКТА ДОСЛІДЖЕННЯ В РАМКАХ КОНЦЕПЦІЇ СИНХРОНІЗАЦІЇ З ІНІЦІАТИВОЮ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЗЕЛЕНОЇ УГОДИ.....	34
СЕКЦІЯ 16. МАРКЕТИНГ SECTION 16. MARKETING	36
<i>Ієвлєва Ю. В.</i> THE MODERN CONCEPT OF GEOMARKETING AS A WAY OF INCREASE ORGANIZATION'S PROFIT.....	36
СЕКЦІЯ 17. МЕНЕДЖМЕНТ SECTION 17. MANAGEMENT	38
<i>Василишин М. В.</i> УПРАВЛІННЯ КОМАНДОЮ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	38

Єгоров В. О. РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ЇХ РОЛЬ В МЕНЕДЖМЕНТІ ПІДПРИЄМСТВА	40
Лисенок О. В. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ БАНКУ	42
Продіус О. І., Журило М. В., Горбач Ю. Ю. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	43
Станьковська І. М., Смага Л. Р. УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ В ІТ-ОРГАНІЗАЦІЯХ	45
Стамат В. М., Богданова А. Ю. ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ОДНА ІЗ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ МЕНЕДЖМЕНТУ	46
Усатенко О. В., Іванова О. О. ДЕЯКІ ПИТАННЯ РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН МІЖ РОБОТОДАВЦЯМИ І ПРАЦІВНИКАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	48
СЕКЦІЯ 18. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, СІМЕЙНЕ ПРАВО, ЖИТЛОВЕ ПРАВО, МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО SECTION 18. CIVIL LAW AND PROCEDURE, FAMILY LAW, HOUSING LAW, INTERNATIONAL PRIVATE LAW	50
Вербицька К. В. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТЛОМ ВПО НА ДЕРЖАВНОМУ РІВНІ.....	50
Галушко А. Л. ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА: «НЕ НА ЧАСІ»?.....	51
Штундер В. МІЖНАРОДНИЙ ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ.....	53
СЕКЦІЯ 19. ЕКОЛОГІЧНЕ, ЗЕМЕЛЬНЕ ТА АГРАРНЕ ПРАВО SECTION 19. ENVIRONMENTAL, LAND AND AGRARIAN LAW	55
Карпенко Р. В. ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЩОДО ПОГОДЖЕННЯ МЕЖ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ МІЖ ПРИВАТНИМИ САДИБАМИ	55
Тараненко С. М. БРАКОНЬСРСТВО ТА ШЛЯХИ БОРОТЬБИ З ЦИМ СОЦІАЛЬНИМ ЗЛОМ (ДЕЯКІ МІРКУВАННЯ)	56
СЕКЦІЯ 20. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ ПРАВО, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО SECTION 20. ADMINISTRATIVE LAW AND PROCESS, FINANCIAL LAW, INFORMATION LAW	58
Поліщук Є. Д. ВПЛИВ КОРУПЦІЇ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ.....	58

СЕКЦІЯ 7

SECTION 7

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І
МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ
WORLD AGRICULTURE AND
INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

УДК 330.88:364.124.2

Кахович О. О.

к.н.д.у. доцент,

доцент кафедри міжнародної економіки
і публічного управління та адміністрування

Квятковська В.

студентка,

Придніпровська державна академія будівництва і архітектури

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК СУЧАСНА ТЕНДЕНЦІЯ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Однією із домінуючих тенденцій сучасного світового розвитку є глобалізація. Дослідники звертають увагу на постійно збільшувану економічну залежність країн світу та посилення глобальних трансформаційних процесів, що впливає на всі сфери суспільного життя і проявляється через «зростаючий обсяг та зростаючу різноманітність міжнародного переміщення товарів та послуг, інтеграцію потоків капіталу, швидке розповсюдження технологій, розширення економічних відносин між країнами, групами країн, економічними угрупованнями та окремими організаціями, збільшення відкритості національних економік, їх взаємодоповнення та зближення, розвиток та укріплення регіональних структур» [1].

Сучасний етап розвитку світового господарства реалізується під впливом довгострокових та масштабних процесів, що суттєво визначаються напрямками розвитку економік країн. Одним із таких масштабних напрямів є цифровізація, яка впливає практично на усі галузі світового господарства, торкається більшості сфер суспільного життя країн світу [2]. Дослідники визначають цифрову економіку по-різному, і не мають єдиного підходу щодо визначення наслідків від розвитку та поширення цифрової економіки на усі сфери національного та світового господарства. Одна група дослідників концентрує увагу на позитивних зрушеннях від застосування цифровізації, інша група – очікують від неї кардинальних, але не завжди сприятливих і позитивних змін.

Фахівці з ОЕСР схиляються до очікування позитивних наслідків від цифровізації і визначають її як «результат трансформаційних ефектів нових технологій загального призначення в галузі інформації та комунікації» [3]. Фахівці зі Світового банку також позитивно налаштовані на запровадження і підтримку цифровізації і визначають її «нову парадигму прискореного економічного розвитку, що заснована на обміні даними у режимі реального часу» [4]. За визначенням конференції ООН з торгівлі та розвитку цифрова економіка представляє собою застосування цифрових інтернет-технологій у процесі виробництва товарів і послуг та торгівлі ними [5]. Фахівці Всесвітнього економічного форуму наголошують на тому, що цифрова економіка впливає на всі аспекти життя суспільства, включаючи характер взаємодії людей між собою, навички, необхідні для отримання гарної роботи, і навіть процес ухвалення політичних рішень [6]. У цифровому аспекті глобалізація передбачає формування та розвиток глобальних електронних мереж, вироблення електронної продукції, ІТ- послуг, виникнення віртуальних ринків транспортних, страхових, банківських та інших видів ринків, а також появу нових суб'єктів ІТ-індустрії, у тому числі й на міжнародному рівні, зокрема: ТНК, міжнародних організацій та консалтингових організацій [7].

Одним із наслідків зазначених процесів є розвиток цифрової інфраструктури, яка збільшує можливості користувачів, зокрема: розширюється доступ виробників продукції та

послуг до ринку ресурсів, споживачів, посередників внаслідок новітніх інформаційно-комунікативних технологій, які забезпечують глобальний доступ до інформації та дозволяють проводити миттєві трансакції; скорочуються витрати на методи просування товару, розробку реклами на нових ринках з новими клієнтами, внаслідок вже розроблених і перенесення їх на інші ринки; спрощення процесів продажу на віддалених ринках через застосування віртуальних команд.

Процеси цифровізації пришвидшують перелив капіталу та забезпечують трансформацію господарської діяльності. Цифровізація підвищує рівень управлінських та господарських процесів, внаслідок чого країни починають виходити на новий рівень господарських відносин. Постає питання, яке необхідно вирішити, а саме: про місце, яке країна буде займати в нових відносинах у світовій економічній системі. Глобалізація надає як шанси до ефективного розвитку держави, так і створює проблеми опинитися лише джерелом ресурсів і місцем споживання товарів, які вироблятимуть інші.

Список літератури

1. Кахович О.О., Пальоха С.О. Вплив глобальних тенденцій на розвиток публічного управління. // *Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва: міжгалузеві диспути* [зб. наук. пр.]: матеріали XI міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (м. Київ, 11 грудня 2020 р.). - Київ, 2020. – с.464-466. URL: <https://openscilab.org/ua/konferenczii/suchasni-vikliki-i-aktualni-problemi-nauki-osviti-ta-virobnictva-mizhgaluzevi-disputi/2020/12/11/xi-mizhnarodna-naukovo-praktichna-internet-konferencija-suchasni-vikliki-i-aktualni-problemi-nauki-osviti-ta-virobnictva-mizhgaluzevi-disputi/>

2. Орловська Ю.В., Кахович О.О. Вплив глобалізації на систему публічного управління в умовах становлення цифрового суспільства: монографія. – Дніпро: ДВНЗ «ПДАБА», 2022. 173 с.

3. OECD Digital Economy. Outlook 2015. Paris: OECD Publishing. 284 p.

4. Развитие цифровой экономики // Всемирный банк [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [сайт]. URL: <http://www.vsemirnyjbank.org/ru/events/2016/12/20/developing-the-digital-economy-in-russia-international-seminar-1>.

5. World Investment Report 2017: Investment and the Digital Economy. UNCTAD, 2017. – 238 p

6. The 10 countries best prepared for the new digital economy // WEF [Electronic resource]. – Mode of Access: URL: <https://www.weforum.org/agenda/2016/07/countries-best-prepared-for-the-new-digital-economy>

7. Головенчик Г. Г. Цифровая экономика как новый этап глобализации. *Цифровая трансформация*. № 1 (2). 2018. С. 26–30.

УДК 339.9(477+52)

Кузьміна О. В.

к.е.н.,

доцент кафедри бізнес-аналітики та цифрової економіки,
Національний авіаційний університет

УКРАЇНСЬКО-ЯПОНСЬКІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

З набуттям незалежності Україна активно почала формувати зовнішньоекономічні відносини, зокрема з Японією. Встановлення дипломатичних відносин України з географічно далекою та високорозвиненою Японією ініціалізувало розвиток двосторонніх відносин, який став основою стабільності нашої держави на міжнародному рівні. Тому

сприяли єдність у поглядах на більшість міжнародних питань та відсутність політичних розбіжностей. Однак, сучасні українсько-японські відносини не можна назвати ідеальними та такими, що вичерпали свій потенціал. З огляду на всі надбання дипломатів та дослідників обох країн, економічні відносини все ще залишаються недорозвиненими і є необхідність визначення перспективних напрямків їх розвитку.

Згідно експортної стратегії України Японія є країною з ще невичерпаними торговими можливостями. Часткова збіжність українських інтересів з основними напрямками зовнішньої економічної дипломатії Японії сприяє розвитку двосторонньої співпраці на зміцнення інституту української демократії та є підґрунтям для проведення адміністративних та економічних реформ. В результаті вигоду отримують обидві культури, а українська освіта, медицина та інфраструктура мають нові поштовхи до розвитку [1].

В останнє десятиліття зовнішньоекономічне співробітництво між Україною і Японією характеризується стійкою позитивною динамікою, про що свідчать дані Міністерств іноземних справ обох країн. Обсяги товарообігу між Україною та Японією на кінець 2021 р. досягли найвищого рівня за весь період існування японсько-українських відносин і становили 1 589,66 млн. дол. США, що на 319,41 млн. дол. США більше від попереднього року. Зростання обсягів товарообігу відбулося переважно за рахунок збільшення експорту українських товарів [2].

На міжнародному ринку український експорт представлений переважно проміжними товарами з низькою доданою вартістю. Серед таких можна виділити руди та залізні концентрати, вироби з тютюну, алюміній, деревина, вироби з деревини та алюмінію. Крім того, більша частина українських товарів експортується японськими корпораціями в країни Південно-Східної Азії, Європейського Союзу, Африки та Китаю, а не залишається в Японії [1]. Слід відмітити, що українська продукція має суттєві переваги на японському ринку, які виражаються у співвідношенні «ціна-якість» і позиціонують українські товари в середньому ціновому діапазоні.

З японської сторони до України імпортуються в основному автомобілі, продукція електромашинобудування та загального призначення, оптичні та фотографічні прилади, каучук і гума. Так, у 2021 р. найбільша частка припадала на автомобілі – 65 %, що обумовлено провідною позицією Японії в автомобілебудуванні. Також Японія інвестувала у 2021 р. в економіку нашої держави 234,8 млн. дол. США, додатково через філії в Європі – понад 550 млн. дол. США. Основними напрямками прямих іноземних інвестицій стали сфери оптової та роздрібної торгівлі й ремонту транспортних засобів [1].

Особливістю українсько-японських відносин є багатофакторність японського партнерства. Японія завжди прагнула до багатостороннього партнерства. Для України таке партнерство сформувалося у форматі «Україна – Японія – ЄС», тобто для нашої країни Японія розширяє економічні можливості та сприяє успішній європейській інтеграції.

Економічна цінність України для Японії полягає в її сільськогосподарському потенціалі, географічній наближеності до країн ЄС, високо кваліфікаційних кадрах та відносно низькій їх вартості, широких перспективах в реалізації спільних проєктів. Натомість, цінність Японії для України полягає в її промисловому потенціалі, широко відомій корпоративній культурі та філософії бізнесу, які свого часу стали основою економічного піднесення Китаю та країн Асоціації держав Південно-Східної Азії.

Переломним моментом у розвитку економічних відносин двох країн став початок 2022 р. Неможливість ведення безпечного та стабільного бізнесу на території нашої держави через воєнний конфлікт стало основними перешкодами в подальшому розвитку економічних відносин: порушення логістики зовнішньоекономічних зв'язків через припинення діяльності морських портів України призвело до глибокої кризи з далекосяжними наслідками для фінансового сектору нашої держави. Також негативний вплив здійснює негативна динаміка японської економіки, що ослаблює її як світового інвестора та донора і обмежує сферу її зовнішньоекономічних інтересів. Намагання

японського уряду стабілізувати ситуацію з національною валютою шляхом утримання низького курсу національної валюти поки що не показало позитивних результатів. Навпаки, низький курс єни є несприятливим для економіки країни, не підвищує конкурентоспроможність японської продукції на світовому ринку через виведене закордон японське виробництво.

Отже, Україні та Японії вдалося розвинути партнерські відносини, які зараз знаходяться на достатньо високому рівні. Співпраця між країнами не обмежується двостороннім розвитком, відбувається на регіональному та глобальному рівнях. Результати співпраці сприяють поширенню номенклатури українського експорту, а також урівноважують баланс у двосторонніх економічних зв'язках. Однак, останні події в Україні та Японії суттєво послаблюють економіки країн, створюють перешкоди у налагодженні тісних економічних відносин, але і стимулюють до пошуку нових шляхів їх розвитку.

Список літератури

1. Посольство України в Японії. URL: <https://japan.mfa.gov.ua/ukrayina-yaponiya/ukrayinsko-yaponski-vidnosini>.
2. Japan-Ukraine Foreign Ministers' Meeting. 2015. URL: https://www.mofa.go.jp/press/release/press4e_000660.html.

Майданська О. Ю.

студентка,
кафедра менеджменту та маркетингу,
ДВНЗ Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника

ТРАНСКОРДОННА СПІВПРАЦЯ РЕГІОНІВ, ЯК ОДНА З ФОРМ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

У сьогоднішній час все більш важливими стають тісні міжнародні відносини, інтеграція між економіками та культурами держав, важливу роль в цьому відіграє транскордонне співробітництво. Цей термін, «транскордонне співробітництво», означає спільні заходи місцевих органів влади різних країн, які межують одна з одною через спільний кордон.

Як зазначали політики після закінчення Другої світової війни, а з ними й дослідники міжнародних відносин та міждержавної співпраці, кордони — це «близнюки історії», вони розділяють, породжують конфлікти, роз'єднують їх на етнічному, культурному, економічному та сімейному рівнях, створюючи таким чином непотрібні.

Саме під впливом таких міркувань транскордонне співробітництво стало стимулом соціально-економічного розвитку регіонів і способом зменшення територіальних диспропорцій, які в них виникають. Створення євро регіонів з 1981 року стало однією з найефективніших форм такого співробітництва на економічному, екологічному, екологічному та культурному рівнях.

Реалізуючи програму європейської інтеграції, Україна намагається через систему інституцій адаптувати передовий європейський досвід та адаптуватися до сучасних стандартів соціально-економічного розвитку. Ці завдання вона реалізовує шляхом використання різноманітних форм співпраці з іноземними партнерами, а саме - транскордонне співробітництво.

Адже, завдяки вигідному геополітичному розташуванню Україна має великі можливості для розвитку, так як аж 19 із 25 регіонів країни знаходяться на кордоні та межують із Польщею, Молдовою, Румунією, Угорщиною, Словаччиною та іншими країнами.

Дивлячись на події, які розгортаються у світі кожен раз переконуюсь в тому, що спільними зусиллями можна подолати багато проблем, завдяки транскордонній співпраці можна досягти таких успіхів задля розвитку нашої держави, а саме:

– розвивати сучасну економічну структуру, збільшувати приплив іноземного капіталу, спільно використовувати енергію, формувати плани регіонального розвитку та виробляти конкурентоспроможну продукцію;

– злагоджений розвиток людської інфраструктури;

– удосконалення систем охорони здоров'я, культурного та соціального захисту;

– розробити спільну політику для збереження навколишнього середовища, покращення туризму та розвитку транспортної інфраструктури загалом;

– зміцнювати європейсько-атлантичне співробітництво.

Отже, можна зробити висновок, що Єврорегіональне співробітництво є дуже важливим і необхідним чинником, який об'єднує багато людей, часто відокремлених один від одного державним кордоном, історичними подіями, природними умовами чи багатьма іншими, тому ця співпраця має стати основою для розвитку України та об'єднуючої Європи. Не руйнування, розколи, небажання, а спільна діяльність, єдність і взаємна повага мають стати опорою майбутньої міжособистісної діяльності та розвитку всього цивілізованого світу.

Список літератури

1. Кавалко Б., Прикордонна інфраструктура та прикордонний рух [у:] Б. Кавалко, А. Міщук (ред.), Польсько-український кордон. Довкілля, суспільство, економіка, Замостя – Люблін 2015.

2. Мікула Н. Єврорегіони: досвід та перспективи / Н. Мікула. - Львів: ІРД НАН України, 2003.- 222 с.

Мельник В. О.

здобувач вищої освіти магістерського рівня,
Державний університет «Житомирська Політехніка»

Романчук К. В.

д.е.н., доцент,
професорка кафедри цифрової економіки
та міжнародних економічних відносин
Державний університет «Житомирська Політехніка»

РОЗВИТОК ПАРТНЕРСТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА КАНАДОЮ

2 грудня 1991 року Канада стала першою західною країною, яка визнала незалежність України. Відтоді Канада та Україна мають тісні стосунки. Двосторонні відносини зміцнюються теплими міжлюдськими зв'язками, що ґрунтуються на українсько-канадській громаді, що налічує 1,3 мільйона осіб. У Спільній декларації про особливе партнерство 1994 року визнається підтримка Канадою розвитку України та важливість двосторонньої співпраці.

Канада має намір використовувати свою міжнародну допомогу для підтримки цілей України щодо більшої євроатлантичної інтеграції. Також підтримує забезпечення майбутнього України як демократичної, заснованої на правилах держави, яка забезпечує безпеку, процвітання та свободу для всіх її громадян.

3 січня 2014 року виділили понад 890 мільйонів доларів США на багатопланову підтримку України, використовуючи низку інструментів. Ці інструменти включають:

– розвиток, гуманітарна та фінансова допомога;

– програма операцій з миру та стабілізації;

– організація канадської поліції.

У відповідь на кризу 2013 року Канада розширила свій пакет допомоги розвитку, щоб допомогти Україні уникнути серйозного економічного колапсу та підтримати безпрецедентні зусилля з реформ. Сфери поточної підтримки зосереджені на таких пріоритетних реформах: конституційні, виборчі, судові, протидії корупції, децентралізації, соціальної політики, здоров'я.

3 січня 2014 року Канада є одним із провідних двосторонніх партнерів України з надання допомоги розвитку, виділяючи понад 250 мільйонів доларів США на допомогу розвитку.

У липні 2018 року виділили до 50 мільйонів доларів США (35 мільйонів доларів на допомогу розвитку) щорічно на підтримку:

- соціально-економічних програм по всій країні;
- побудови сильної та підзвітної демократії;
- сприяння миру та безпеці в Україні та регіоні в цілому.

Двостороння допомога розвитку має на меті зробити внесок у більш демократичну, стабільну та процвітаючу Україну. Ось деякі зі сфер, в які спрямовані внески:

– Інклюзивне врядування: Канадська допомога сприяє інклюзивному врядуванню шляхом підтримки розширення участі громадян, особливо жінок, у суспільному житті та процесах прийняття рішень, зокрема через вільну, справедливу та інклюзивну виборчу систему. Канадська допомога також сприяє інклюзивному врядуванню шляхом посилення ефективності, прозорості та підзвітності Уряду України та української системи правосуддя[1; 2]. Внески Канади включають 24-мільйонний пакет всебічної підтримки виборів. Цей пакет фінансування підтримує виборчі реформи, спостерегачів за виборами, гендерну рівність та інклюзивне врядування в Україні. Крім того, у серпні 2021 року Канада оголосила про виділення 30 мільйонів доларів США протягом 5 років на підтримку інклюзивного врядування в Україні через конкурс пропозицій, які посилять демократичне, інклюзивне та гендерно рівне врядування.

– Зростання, яке працює для всіх: Канада сприяє інклюзивному зростанню, очолюваному приватним сектором; сприяє інвестиціям і створенню робочих місць, зокрема в сільському господарстві; і підвищує спільне економічне процвітання для всіх українців. На підтримку цього напрямку дій у грудні 2020 року Канада анонсувала чотири проекти на загальну суму понад 25 мільйонів доларів США для підтримки економічних можливостей жінок, внутрішньо переміщених осіб, осіб з інвалідністю та інших уразливих груп в Україні.

– Мир і безпека: Канада прагне підвищити психологічну та економічну стійкість постраждалого від конфлікту населення, включаючи внутрішньо переміщених осіб [3; 4]. Канада також допомагає уряду України реагувати на потреби та захищати права громадян України, які постраждали від триваючого конфлікту на сході України.

3 2014 року Канада виділила понад 100 мільйонів доларів США на програму підтримки миру та стабілізації в Україні через Програму операцій з миру та стабілізації (PSOP).

Угода про вільну торгівлю між Канадою та Україною (CUFTA), яка набула чинності 1 серпня 2017 року, є важливою віхою у канадсько-українських відносинах.

27 січня 2022 року Канада та Україна спільно оголосили про початок переговорів щодо модернізації канадсько-української угоди про вільну торгівлю, подальшого зміцнення заснованої на правилах міжнародної торгової системи та зміцнення зв'язку Канади з регіоном.

Список літератури

1. Levinsohn, James, «Testing the Imports-as-Market-Discipline Hypothesis», *Journal of International Economics*, August 2020, 35 (1 – 2), 1 – 22.
2. Current Account Deficits: Is There a Problem? <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/basics/current.htm>
3. Statistics Canada. «Measuring Canadian Export Diversification». *Latest Developments in the Canadian Economic Accounts*, Statistics Canada, Cat. No. 13-605-X (2022b).
4. Corden, W. M., *Trade Policy and Economic Welfare*, Oxford: Clarendon Press, 2022.

СЕКЦІЯ 8 ||| **ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ЕКОНОМІКОЮ**
SECTION 8 ||| **ECONOMICS AND MANAGEMENT OF THE NATIONAL ECONOMY**

УДК 339.94

Биконя О. С.

к.е.н., старший науковий співробітник
відділу секторальних прогнозів та кон'юнктури ринків,
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»

**ПЕРСПЕКТИВИ ТОРГІВЛІ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС
В УМОВАХ ВОЄННИХ ДІЙ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ**

Важливою складовою відновлення національної економіки є успішна інтеграція України у світовий економічний простір, що потребує створення системи державної підтримки експорту та сприятливих умов для вітчизняних товаровиробників конкурентоспроможної продукції на зовнішньому ринку. В умовах набуття статусу кандидата до вступу в Європейський Союз вітчизняні підприємства мають можливості більшої інтеграції до європейських ланцюгів доданої вартості [1; 2]. Подальший розвиток торгівлі між Україною та ЄС повинен передбачати зміну не тільки обсягів, а й структури експорту вітчизняної продукції. Доцільно передбачити перехід України до експорту наукомісткої інноваційної продукції для сталого розвитку та успішного виходу на ринки ЄС. Відповідно доцільно впровадити механізми стимулювання розвитку інноваційно-орієнтованих промислових підприємств України.

Зовнішньоторговельні чинники наразі є важливими для відновлення промислового виробництва в Україні. Слід зазначити, що значимість зовнішньоекономічної діяльності продовжує зростати через обмежений попит на внутрішньому ринку. Експорт вітчизняних товарів до країн Європейського Союзу залишається надмірно концентрованим на окремих товарних групах. Така ситуація потребує визначення концептуальних засад та пріоритетів подальшого розвитку економіки у напрямі нарощування вітчизняними промисловими підприємствами експортного потенціалу.

Протягом останніх трьох десятиліть національний науково-технічний та освітній потенціал був використаний вкрай недостатньо. Про це свідчить відносно низька частка високотехнологічного експорту та частка продукції, виробництво якої потребує високого рівня кваліфікації працівників.

Подальший розвиток торгівлі між Україною та ЄС у першу чергу залежить від військових дій та роботи критичної інфраструктури в Україні. Значна частка підприємств потребує вирішення логістичних проблем. Також до основних чинників, які стримують експорт вітчизняних промислових товарів, необхідно віднести, насамперед, адміністративні бар'єри та митне оформлення, жорстку цінову конкуренцію на зовнішніх ринках. Наразі достатня кількість вітчизняних підприємств не експортує свою продукцію через відсутність сертифікатів відповідності міжнародним стандартам виробництва та якості готової продукції, застарілу матеріально-технічну базу виробництва.

В умовах повоєнного відновлення економіки України слід звернути увагу на можливості, що передбачені в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС [3]. Варто також враховувати чинники, що потенційно можуть стимулювати зростання обсягів експорту промислових товарів до країн Європейського Союзу. Подальший розвиток торгівлі вимагає: підвищення якості та конкурентоспроможності вітчизняної продукції; збільшення частки доданої вартості продукції; підвищення рівня інноваційності та наукоємності продукції; удосконалення організаційно-управлінських заходів; проведення консультацій та участі

представників підприємств у семінарах, тренінгах стосовно можливостей експорту до країн ЄС; розширення інформаційно-реklamних та фінансових механізмів; розширення підтримки органів місцевої та державної влади.

Для відновлення національної економіки та подальшої інтеграції до ЄС необхідно розробити відповідні концептуальні засади та вжити дієві заходи з відновлення промисловими підприємствами експортного потенціалу, які мають базуватися на ефективній взаємодії органів місцевого самоврядування та бізнесового середовища, оптимальному використанні порівняльних переваг унікального ресурсного та науково-технічного потенціалу України, сучасних механізмів та інструментів стимулювання експортної діяльності вітчизняних підприємств та інтеграції до глобальних ланцюгів доданої вартості.

Повоєнне відновлення економіки України вимагатиме формування нової економічної політики, що потребує більш виваженого наукового обґрунтування, створення дієвої системи моніторингу та оцінки ризиків, передбачення можливих проблем та загроз експортерам, розробки комплексу дієвих заходів з відновлення промислового виробництва та розвитку експортного потенціалу. Пріоритетним напрямом може бути стимулювання розвитку інноваційно-орієнтованих промислових підприємств, а також долучення бізнесу до глобальних ланцюгів доданої вартості, збільшення інвестицій та трансферу інновацій.

Відновлення діяльності багатьох промислових підприємств та державна підтримка розвитку експортного потенціалу, регіональних та муніципальних систем підтримки експорту сприятиме інтеграції економіки України у європейський економічний простір.

Список літератури

1. Україна офіційно отримала статус кандидата на вступ в ЄС. *Європейська правда*. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/06/23/7141922/>
2. Дугінець Г. В. Глобальні ланцюги вартості: монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 412 с.
3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: [http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_Ukraine-EU_Association_Agreement_\(body\).pdf](http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/00_Ukraine-EU_Association_Agreement_(body).pdf).

Арсосва З. Т.

здобувач вищої освіти економічного факультету
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Дудка А. А.

здобувач вищої освіти економічного факультету
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

НАСЛІДКИ БЛОКУВАННЯ СУЕЦЬКОГО КАНАЛУ В БЕРЕЗНІ 2021 РОКУ

Суецький канал – це один із найважливіших каналів у світі, вважається штучним водним шляхом, граючим життєво необхідну роль у світовій торгівлі. Будь-який несприятливий розвиток подій в регіоні може мати власні наслідки в глобальному ланцюгу «попит – пропозиція». Канал знаходиться між Червоним та Середземним морями, поділяючи континенти Азії та Африки, умовно має назву «головної артерії».

Правильне місцезнаходження робить канал головним маршрутом для нафтової логістики до багатьох країн Світу. Ця робота буде присвячена події, що сталася 23 березня 2021 року, коли у Суецькому каналі застряг вантажний контейнеровоз The Ever Given. Зупинка руху на каналі призупинило рук багаточисленних суден, що перевозили тони мільйонних вантажів.

Судно довжиною 1312 футів застрягло в каналі у вівторок 23 березня, і в понеділок 29 березня після багатьох невдалих спроб управління Суецького каналу звільнило судно. Більше 350 вантажних суден були вимушені чекати звільнення. Незважаючи на звільнення, наслідки були відчутні не одразу, вважається, що ефект доміно від блокування каналу величезний і він буде тривати ще декілька років. Наслідками є вплив на економіку, логістичні операції, юридичні та страхові питання зі сторонами, тощо.

2021 рік – світова економіка ще не відійшла від пандемії COVID-19. Морська індустрія переживає серйозний спад, вартість морських перевезень подвоїлась. Дана подія з The Ever Given викликала ще більший натиск на світову торгівлю. Блокування більше, ніж 350 суден призвело до перебоїв у доставці товарів на суму більше 9 мільярдів доларів у день, що еквівалентно 400 млн/год. Оскільки канал не функціонував шість днів, торгівельні трати складають приблизно 54 млрд доларів.

У поєднанні з торгівельними втратами, фактичні світові економічні збитки були ще більше, оскільки товари першої необхідності, такі як нафта та газ, знаходилися в дефіциті в результаті блокування. Внаслідок ціни на деякі товари або продукцію були завищені.

За даними агентства Fitch Ratings, страховий сектор теж понес збитки, за причиною того, що страхові компанії зобов'язані виплачувати компенсації постраждалим, а саме: компаніям, клієнтам, іншим судовим компаніям, тощо. Тобто страхові компанії мали велику кількість позовів. Такі позови були зосереджені на затримках та збоях, викликаних компанією Ever Given. Збиток, який було пред'явлено, залежав від економічних втрат, збитку вантажному судну та інших витрат. В результаті, вплив на глобальний ланцюг поставок буде тривати ще довго, роками.

Стосовно політичних наслідків, блокування каналу зупинило плани багатьох країн, тому що Суецький канал вважається «артерією», що поєднує Азію та Європу. Це створило перепони для розвитку глобальної інфраструктури. Наприклад, у світі багато товарів, комплектуються з різних країн. Затримка, викликана блокуванням, вплинула на виробничу галузь.

Суецький канал вже не раз зупиняв свою роботу. У 2004 році він був закритим на 3 дні через те, що нафтовий танкер MT Tropic Brilliance перевернувся набік. У 2007 році судно OOCL Japan застрягло перпендикулярно, закривши канал на декілька годин. Подібні інциденти були і 2018, і в 2020 роках. Це показує, що канал недостатньо широкий для того функціоналу і єгипетській владі краще переглянути план його розвитку. Після цього інциденту Світ зрозумів, наскільки необхідно шукати альтернативу для морських шляхів. Це дало поштовх для вивчення нових шляхів та маршрутів.

Висновок:

Безсумнівно, інцидент у Суецькому каналі порушив глобальний ланцюг поставок, спричинивши ріст цін та такі товари, як нафта та газ. Це продемонструвало необхідність перегляду методів глобальної торгівлі та пошуку маршрутних альтернатив. Світова судноплавна галузь відчула проблему нестачі контейнерів у ланцюгу поставок. Низький рівень пропозиції в поєднанні з збільшеним попитом через пандемію тільки погіршив ситуацію з торгівлею у світі.

Список літератури

1. David Koenig and Chris Rugaber, USA TODAY. Suez Canal: How blockage of ‘most pivotal node in the trading network’ impacts consumers. Associated Press. URL: <https://www.usatoday.com/story/money/2021/03/26/suez-canal-blockage-how-impact-consumers/7010047002/>
2. Jade Man-yin Lee and Eugene Yin-cheung Wong. Suez Canal blockage: an analysis of legal impact, risks and liabilities to the global supply chain. MATEC Web of Conferences. 2021. Vol. 339, no. 01019.
3. project44 | The Global Economic Impact of Suez Canal Blockage. project44. URL: <https://www.project44.com/blog/economic-impact-suez-canal-blockage>
4. Russon B. M.-A. The cost of the Suez Canal blockage. BBC News. URL: <https://www.bbc.com/news/business-56559073>
5. The Economic Impacts of the Suez Canal Blockage. ClearTax Chronicles. URL: <https://news.cleartax.in/the-economic-impacts-of-the-suez-canal-blockage/6030/>

УДК 330,4:004.94

Шевчук Д. О.
магістр,

Ужгородський національний університет

Сватуок Н. І.

к.т.н., науковий співробітник,

Інститут електронної фізики НАН України

КОМП'ЮТЕРНИЙ ПАКЕТ МАРКЕТ-СМО ДЛЯ ОЦІНКИ ТА ОПТИМІЗАЦІЇ РОБОТИ СУПЕРМАРКЕТІВ

Важливим елементом сучасної економіки є установи, чи торгові мережі, орієнтовані на обслуговування масових споживачів. Оцінка якості їх роботи та розробка рекомендацій оптимізації є актуальною задачею економіки торгівлі та послуг. Застосування комп'ютерних технологій для вирішення таких задач має базуватися на теоретичних моделях, що мають загальну назву «системи масового обслуговування», СМО [1, с.141]. Відомо, що структура такої СМО містить певне число обслуговуючих одиниць, зокрема касових апаратів, для кожного із яких можна ввести поняття черги клієнтів, інтенсивності самої черги, швидкості обробки їх заявок та інтенсивності загальної черги обслужених клієнтів. Такі параметри

можна встановити в процесі моніторингу, теорія дозволяє встановити економіко-організаційні показники для конкретної торгівельної установи: пропускна здатність підприємства, час перебування покупців у магазині, площі зон самообслуговування і касової зони. Створивши комп'ютерну модель, можна проводити вивчення як ефективності роботи, так і встановлювати параметри торгівельної установи які є оптимальними для показників її ефективності.

В даній роботі представлено результат розробки комп'ютерного пакету MARKET-CMO, орієнтованого на дослідження ефективності роботи багатоканальних СМО, що включають різні обмеження на їх роботу: час очікування, довжину черги, наявність, чи відмову від їх обслуговування. Програмна реалізація алгоритмів написана на мові програмування C# з використанням WindowsForms. Такий вибір дозволяє використовувати розвинене середовище розробки VisualStudio та потужний функціонал уже існуючих бібліотек. Першим етапом розробки цього проекту був аналіз предметної області та огляд існуючих рішень, пошук і впорядкування інформації. На Рис.1 представлено інтерфейс пакету MARKET-CMO, орієнтований на дослідження одно- та багатоканальних СМО та алгоритм його роботи на прикладі систем із очікування, обмеженнями черги та часу обробку заявки. Рис. 2 демонструє дані моніторингу типового супермаркету м.

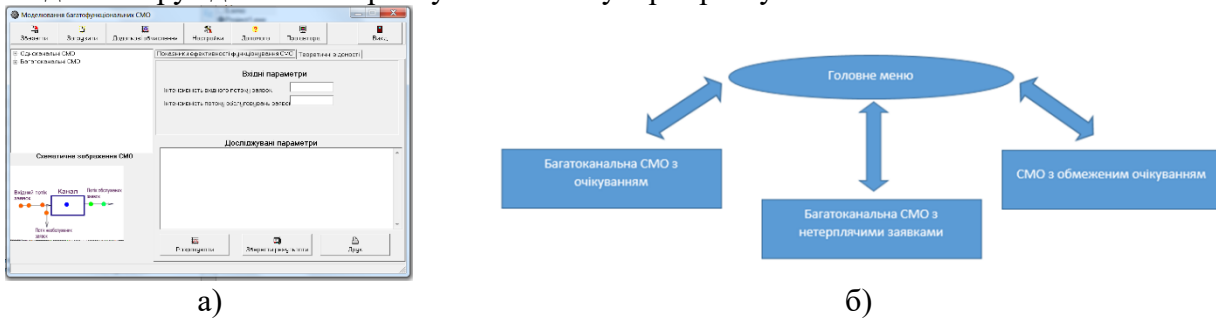

Рис. 1. Графічний інтерфейс (а) та алгоритм роботи комп'ютерного пакету MARKET-CMO (б) із використанням поширених моделей СМО

Ужгорода. Інший алгоритм пакету MARKET-CMO орієнтований на варіацію числа касових апаратів та ефективності їх обслуговування в типових умовах.

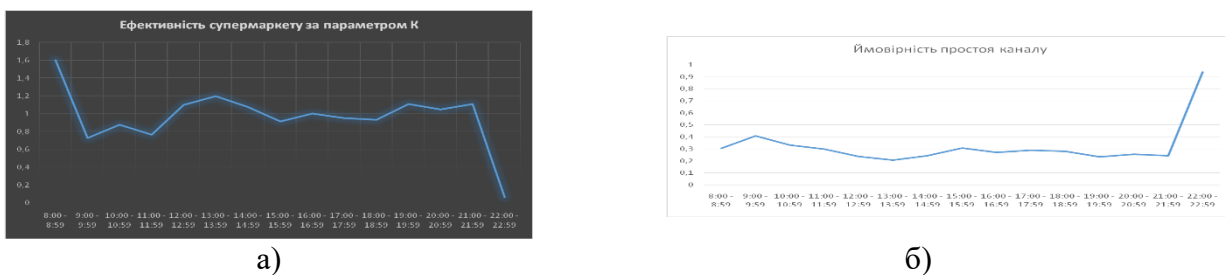

Рис. 2. Приклади моніторингу ефективності супермаркету за середнім числом заявок (а) та використання касових апаратів (б)

Такі дані важливі для оптимізації реального супермаркету. В роботі обговорюються питання розширення можливостей пакету MARKET-CMO та доступу до його роботи для вивчення та оптимізації роботи масових споживачів.

Список літератури

1. Литвинов А. Л. Теорія систем масового обслуговування : навч. посібник. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім– Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 141 с.

УДК 338.2:332.025

Драчук Ю. З.
д.е.н., професор,
провідний науковий співробітник
Чейлях Д. Д.
інж., голов. економіст
Інститут економіки ромисловості НАН України

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ІНТЕГРАЦІЇ ДО СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Ефективне використання енергетичних ресурсів особливо важливе на тлі постійного зростання вартості енергоресурсів та масованих терористичних атак під час агресії РФ на об'єкти енергетичної інфраструктури нашої країни. Оновлення Енергетичної стратегії України до 2030 р.), згідно з «Енергетичною стратегією України на період до 2030 р.» [1], зумовлене основними чинниками, що полягають: у врахуванні в повному обсязі наявних тенденцій світового розвитку енергетичної галузі; у реалізації заходів щодо енергоефективності та енергозбереження; у розвитку конкурентного середовища і підвищення ефективності та прозорості ринків; у зростаючій орієнтації на охорону навколишнього середовища; у зобов'язанні України в рамках приєднання до Енергетичного співтовариства, зафіксованого на міжнародному рівні. Енергетика має вирішальний вплив на стан економіки в державі та рівень життя населення, де метою соціальної політики має бути забезпечення умов для зростання добробуту громадян. В умовах повоєнного відновлення важливого значення набуває розробка нових підходів до подальшого розвитку альтернативних джерел електроенергії, що обумовлено як пошкодженням критичної енергетичної інфраструктури у військовій агресії РФ проти України, так й еволюційним розвитком системи енергопостачання в світі. Проблемні питання активного розвитку альтернативної енергетики мають все більшу вагомість в аспекті складових сталого розвитку країн. Таким чином, енергоефективність розглядається як розсудливе та доцільне використання енергетичних запасів, як спосіб зменшення викидів шкідливих парникових газів за рахунок скорочення виробництва енергії. Як зазначається дослідниками [2], «Енергоефективність виступає критерієм якості функціонування економічної моделі держави, злагодженої взаємодії між суб'єктами господарювання, які мають сприяти підвищенню рівня енергоефективності виробництва, оскільки це безпосередньо впливає на його рентабельність і, відповідно, їх прибутки. Держава зацікавлена у підвищенні ефективності використання енергоресурсів національною економікою, оскільки дозволяє їй збільшити базу оподаткування та зменшити державні видатки на енергозабезпечення бюджетних установ, посилити свій вплив на світових ринках та підвищити рівень енергетичної безпеки.» Для населення підвищення енергоефективності дозволяє збільшити рівень доходів і зменшити витрати на закупівлю енергетичних послуг. Для суспільства загалом – це шлях наближення до рівня сталого розвитку, в результаті чого підвищується конкурентоспроможність регіону і країни в цілому».

Підвищення енергоефективності та раціональне використання наявних енергетичних ресурсів – це також реальне джерело заощаджень. Особливо, для прикладу, використання автоматизованих систем освітлення службових приміщень, житлових будівель. Оптимізувати використання енергоресурсів допоможе модернізація системи опалення будівлі, встановлення індивідуальних теплових пунктів та теплових лічильників (як на багатоквартирний будинок в цілому, так і окремо на кожную квартиру), балансування гідравлічної системи будівлі та теплоізоляція трубопроводів в неопалюваних приміщеннях. Відповідний комплекс заходів суттєво підвищить комфорт проживання мешканців в квартирах такого будинку і вплине на зменшення суми в платіжках. Модернізація освітлення: світлодіодне освітлення дозволяє суттєво економити на обслуговуванні і заміні ламп, запобігає поломкам світильників та попереджає виникнення аварійних ситуацій, пов'язаних з перегрівом освітлювальних приладів і замиканням проводки. Ще один спосіб

зниження енергоспоживання – встановлення світлодіодних світильників з датчиків руху та освітлення. Вони вмикаються лише при наближенні до них або при недостатньому освітленні у темну пору доби. Щодо плану післявоєнної відбудови нашої економіки та досягненні наших цілей [3]: як відзначається, з одного боку, руйнації, спричинені війною, є величезною втратою для нашої економіки; з іншого – під час післявоєнного відновлення є унікальний шанс перевести економіку на новий технологічний рівень. При цьому Європейські країни впроваджують політику і програми з підвищення енергоефективності на основі широкого процесу декарбонізації економіки. Основним показником при визначенні енергоефективності економіки кожної окремої країни є енергоємність її ВВП. Чим більше цей показник, тим вищі витрати енергоресурсів на одиницю виробленої продукції, дорожча ця продукція і нижча конкурентоздатність окремих підприємств і економіки в цілому. До початку війни Україна мала найбільш енергоємну економіку в Європі, що пов'язано зі структурою української промисловості, де ключові позиції в ній мають енергоємні галузі на кшталт металургії; завеликі втрати енергії в житлово-комунальному господарстві; величезні втрати під час транспортування теплової енергії через зношеність мереж.

Європарламентарями у 2020 році підтримано політичну ініціативу Європейський зелений курс, загальною метою якого – Європа є кліматично нейтральним континентом до 2050 року, біологічне різноманіття, екологізація економіки. Синхронізацією такої політики з ЄС для України є намір досягнення кліматичної нейтральності до 2060 року. На шляху до Європи альтернатив декарбонізації немає. Центр декарбонізації УСПП (Український Союз Промисловців і Підприємців) пропонує допомогу із проектами зеленої трансформації економіки і виробництва. Очікується, що післявоєнний план відновлення України має ґрунтуватися на певних принципах з дотриманням вивести нашу економіку на рівень передових країн світу при зменшенні її енергоємності та підвищенні енергоефективності. Як основу для реконструкції та подальшого сталого розвитку сучасної «зеленої» економіки, Україні необхідно побудувати власну нову промислову базу та засоби виробництва, які не будуть спиратися на викопне паливо. Надання фінансової допомоги для відновлення та запуску виробництв, що відповідають критеріям ЄЗК: використання новітніх технологій (для прикладу, електротермічний спосіб виплавки сталі замість мартенівського виробництва), відмова від вугілля та мінімізація використання природного газу в технологічних процесах, застосування відновлюваних джерел енергії та енергетичних продуктів з низьким рівнем викидів CO₂.

Таким чином, тема енергоефективності надзвичайно широка та охоплює використання сучасних, енергозберігаючих та альтернативних джерел енергії і систем управління; сприяє зниженню рівня споживання енергії та експлуатаційних витрат; забезпечує раціональне використання ресурсів і заощаджує витрати споживачів. На рівні країни – зменшення рівня імпортованої енергії та уповільнення темпів виснаження внутрішніх енергетичних ресурсів, а на світовому рівні – за рахунок скорочення виробництва енергії, зменшення викидів парникових газів та інших забруднюючих речовин і покращення глобальної екології та охорони здоров'я. Тобто, від впровадження енергоефективних заходів у вигаші залишаються практично всі. Адже вони позитивно впливають і на сімейний бюджет, і на довкілля, і на заощадження ресурсів країни, і на підвищення продуктивності промисловості. Комплексне вжиття інвестиційних, інноваційних та організаційних заходів під час повоєнної відбудови дасть змогу Україні вийти на новий рівень ефективності у всіх галузях народного господарства. Це збільшить конкурентоспроможність як продукції окремих підприємств, так і нашої економіки в цілому. Сьогодні ж основне наше завдання – перемогти.

Список літератури

1. Енергетична стратегія України до 2030 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=260994>.

2. Назаров М.І., Енергоефективність та енергозбереження як ефективні інструменти підвищення конкурентоспроможності регіону. Національний університет державної податкової служби України. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. С. 84-88.

3. Антон Зоркін. Якими мають бути принципи повоєнної відбудови України? Сектор «Енергетика». <https://brdo.com.ua/analytics/yakymy-mayut-buty-pryntsyru-povoyennoyi-vidbudovy-ukrayiny/>

Корноухова К. С.

здобувачка вищої освіти

Науковий керівник:

Ткачук Н. М.

к.е.н, доцентка кафедри менеджменту,
фінансів, банківської справи та страхування,
Хмельницький університет управління та права

Ф'ЮЧЕРСИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ХЕДЖУВАННЯ ВІДСОТКОВОГО РИЗИКУ

Функціонування фінансового ринку в сучасних умовах перебуває в складних умовах, що зумовлено впливом багатьох ризикових факторів. Одним із вагомих ризикових факторів є відсотковий ризик, що зумовлений постійною волатильністю цін фінансових інструментів. Відтак, перед учасниками фінансового ринку гостро стоїть питання ефективного управління відсотковим ризиком на основі використання дієвих інструментів і механізмів. На нашу думку, проблема зниження ризиків фінансових інструментів є досить актуальною сьогодні для вітчизняного фінансового ринку. Саме це й зумовило вибір теми нашої роботи й сформулювало основні її завдання.

Найбільш відомим і використовуваним способом захисту учасників фінансового ринку від небажаного падіння цін базових активів і коливання курсів цінних паперів є хеджування. Саме хеджування відіграє важливу роль в управлінні відсотковим ризиком на фінансовому ринку.

Хеджування, як фінансова техніка, передбачає відкриття учасниками ринку коротких позицій на ринку термінових операцій. З метою хеджування відсоткових ризиків на фінансовому ринку використовують досить часто ф'ючерсні контракти, які дають можливість знизити ризики коливання ціни базових активів для учасників фінансового ринку. Хеджування – це продаж ф'ючерсних контрактів з метою знизити ризики коливання ціни базових активів, коли вартість гарантовано фіксується. Відтак, ф'ючерс – це біржовий товар, який водночас, і являє собою договір або контракт, у якому зазначено, що продавець повинен постачати покупцю базовий актив за обумовлену ціну й у визначені терміни в майбутньому періоді.

Практика функціонування фінансового ринку свідчить про поширення трьох основних стратегій використання ф'ючерсних контрактів його учасниками: спекулятивні, арбітражні операції й операції хеджування ризиків. Зупинимося більш детально в своїй роботі на останній стратегії.

Хеджування ф'ючерсами – це процес, у результаті якого мінімізується ціновий ризик зайняттям компенсуючої позиції на ф'ючерсному ринку. Розрізняють 2 види хеджування із застосуванням ф'ючерсних контрактів:

– хеджування купівлею (довгий хедж) передбачає придбання ф'ючерсу, який гарантує захист від можливого підвищення цін у майбутньому;

– хеджування продажем (короткий хедж) здійснюється на ринку, де реалізується товар для того, щоб застрахуватися від можливого зниження вартості через деякий час, що й зумовлює необхідність продажу термінових інструментів [2].

Традиційно, ідеальний хедж складається з балансової позиції на конкретний фінансовий інструмент, до якої дібрано рівну за розміром, але, обов'язково, протилежну за напрямом

позицію на ф'ючерсному ринку. При цьому, в основу ф'ючерсних контрактів покладено той інструмент, який обліковується за балансовою позицією. На практиці такої відповідності досягти зовсім нелегко, але зміст досконалого хеджування допомагає зрозуміти механізм дії ф'ючерсних контрактів, що мають на меті захист від відсоткового ризику.

Для проведення ідеального хеджу потрібно, щоб суми та строки балансової та ф'ючерсної позицій збігалися. Досягнути цього вдається не завжди, тому що ф'ючерсні угоди мають стандартні суми та строки дії. Хеджеру необхідно підбирати строки та суми ф'ючерсних контрактів у такий спосіб, за якого вони були найбільш близькими до обсягів та термінів дії інструментів, покладених в основу балансової позиції. Але таке хеджування, все ж, не завжди буде ідеальним.

Однією із головних причин неможливості здійснення ідеального хеджу на практиці є те, що базис (різниця між готівковими та ф'ючерсними цінами), може значно змінюватися з часом. Коли базис протягом терміну проведення операцій хеджування змінюється в несприятливому напрямі, то частина компенсаційного прибутку, одержаного від ф'ючерсів, може бути втрачена. І навпаки, якщо базис змінюється у сприятливому напрямі, то на ф'ючерсній стороні хеджу буде отримано непередбачений прибуток.

На вибір відповідного типу ф'ючерсних контрактів у процесі хеджування впливає рівень ліквідності фондового ринку. Іноді може скластися ситуація, що, наприклад, на ринку є ф'ючерсний контракт, який відповідає потребам хеджера, але ліквідність його недостатня. У такому випадку доводиться використовувати другорядний, але більш ліквідний ф'ючерсний контракт [3, с. 209].

Фондова біржа самостійно встановлює мінімальний рівень зміни ціни ф'ючерсу – тік, який дорівнює сотій частині від 1% його вартості. Намагаючись створити умови для ефективної торгівлі, біржі гарантують, що тіки в однакових типах ф'ючерсних контрактів мають стандартну грошову вартість. Вартість тіка обчислюється, як його розмір, помножений на номінальну вартість контракту з урахуванням терміну його дії [3, с. 207].

Ф'ючерсні контракти для короткострокових відсоткових ставок оцінюються за індексним методом ціноутворення. Це означає, що ціна ф'ючерсу, виписаного на короткостроковий фінансовий інструмент, подається як 100 мінус очікувана відсоткова ставка за цим інструментом на грошовому ринку [1, с. 220].

Ефективність хеджування за допомогою ф'ючерсів на короткострокові відсоткові ставки залежить від кореляції між балансовою та ф'ючерсною позиціями учасника ринку. Хедж має включати такі позиції за ф'ючерсними контрактами, які економічно пов'язані з балансовою позицією хеджера та призначені для зменшення ризику, що виникає у процесі здійснення комерційних операцій банку.

Підсумовуючи вищевикладене відзначимо, що хеджування ф'ючерсами залишається найбільш ефективним способом мінімізації відсоткового ризику для учасників фінансового ринку. Зростаючої популярності сьогодні серед торгівців фондового ринку набирає також і ф'ючерсна торгівля.

Список літератури

1. Калач Г. М. Сучасні тенденції фінансової політики у сфері фондового ринку. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 6 (96). С. 216 – 226.
2. Хеджування ризиків ф'ючерсами: у чому суть інструменту та як його використовувати. URL: <https://ffin.ua/blog/articles/investopediia/post/hedzuvannya-rizikiv-fyucersami-u-comu-sut-instrumentu-ta-yak-iogo-vikoristovuvati>
3. Шелудько В.М. Фінансовий ринок: Навч. посіб. 3-тє вид., випр. і доп. Київ: Знання-Прес, 2014. С. 204 – 211.

УДК 331

Фролова Л. В.

д.е.н., професор,
професор кафедри підприємництва і торгівлі

Павлюченко І. О.

здобувач вищої освіти
Національний університет «Одеська політехніка»

ЗБЕРЕЖЕННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Проблема збереження трудового потенціалу постала досить гостро перед українськими підприємствами під час воєнного стану. Внутрішня міграція працездатного населення, виїзд жінок і дітей за кордон, мобілізація чоловіків може стати критичною для багатьох підприємств. Багато з них вже зараз відчувають брак кадрів. Від початку повномасштабного російського вторгнення з країни виїхали понад 7 млн. чоловік, а повернулися лише 2,5 млн. (за даними ООН), при чому можуть бути й нові хвилі міграції. Проте майже 79% перемішених осіб висловили бажання повернутися в Україну, якщо в країні буде безпечно (за даними Центру досліджень Разумкова). Водночас люди мають переживання на рахунок можливості роботи в Україні та гідної заробітної плати у разі повернення. Зараз спостерігається суттєвий дисбаланс між попитом та пропозицією робочої сили, різке зменшення попиту через неможливість працювати у зонах бойових дій, зниження попиту на товари та послуги. За умов воєнного становища спостерігається також зниження зарплат, оскільки безробітних стає значно більше, ніж вакантних робочих місць. У межах регулювання ринку праці в Україні прийняті деякі спрощення у трудовому законодавстві на час воєнного стану.

Так, 19 липня 2022 року Верховною Радою України прийнято Закон України 2434-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення регулювання трудових відносин у сфері малого і середнього підприємництва та зменшення адміністративного навантаження на підприємницьку діяльність». Даний Закон по суті не є окремим нормативно-правовим актом, а передбачає внесення змін до Кодексу законів про працю України, до Закону України «Про відпустки» тощо.

Суть спрощеного режиму в цілому полягає в тому, що працівники, які мають на нього право на, і роботодавець укладають трудовий договір (письмовий або електронний), в якому вони мають право відступити від окремих положень законодавства про працю. Наприклад, сторони можуть самостійно вирішувати питання, пов'язані з виникненням трудових відносин, звільненням працівників, системою оплати праці, нормами праці, окладами, преміями, нормами робочого часу та відпочинку, періодами роботи тощо. Перевагами цього Закону роботодавці, які застосовують спрощений режим, можуть вважати право не вести деякі кадрові документи, які не врегульовано трудовим договором. Зокрема, в цих документах йдеться про режим робочого часу, відпочинку та відпусток.

Також Законом передбачено перелік істотних умов, що обов'язково закріплюються в договорі: права та обов'язки працівника, умови праці та умови оплати праці, режим та місце роботи, розмір компенсації у разі припинення трудового договору. На перший погляд, Закон надає більше переваг роботодавцю у регулюванні трудових відносин.

Отже збереження трудового потенціалу можна вважати одним із стратегічних завдань для підприємств під час воєнного стану. Підприємствам у взаємодії з державою ще належить досить непростий шлях до його розв'язання.

Список літератури

1. Пищуліна О., Маркевич К. Ринок праці в умовах війни: основні тенденції та напрям стабілізації. Аналітична записка. Київ: Центр Разумкова, 2022. С. 2-3.

СЕКЦІЯ 12

SECTION 12

ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ,
СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА
DEMOGRAPHY, ECONOMICS OF LABOR,
SOCIAL ECONOMICS AND POLICY

УДК 338.242

Власенко Р. В.

к. держ. управління,
завідувач відділом відділу соціальної стратегії
Національний інститут стратегічних досліджень,

Яценко Л. Д.

головний консультант відділу соціальної стратегії
Національний інститут стратегічних досліджень

СОЦІАЛЬНІ РИЗИКИ: СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПРОБЛЕМИ

Стрімкий суспільний прогрес супроводжується загостренням існуючих та виникненням нових проблем соціально-економічного і соціально-політичного характеру. Ці проблеми створюють небезпеку нестабільності, конфліктного потенціалу, ускладнення управління соціумом та потенційно загострює соціальні ризики. Поширення соціального ризику, як небезпеки, що виникає і виявляє себе в межах соціальної сфери суспільства [1], спричиняє негативні зміни якості та рівня життя, деформацію соціальної сфери, виступає гальмом на шляху створення сприятливих умов для розширеного відтворення людського потенціалу.

Вітчизняні дослідники розглядають проблеми соціальних ризиків переважно у вимірі національної безпеки, державного управління, людського та соціального розвитку [2; 3; 4]. В цілому, погоджуючись з основними викладками щодо характеристик соціальних ризиків слід наголосити, що вони впливають на життєдіяльність індивідів, соціальних груп та суспільства у цілому, проникаючи в різні сфери життєдіяльності суспільства.

Соціальні ризики в Україні мають певні особливості. Насамперед, їх виникнення та прояв обумовлені безсистемністю та хаотичністю тривалого процесу суспільного реформування, що охоплює майже всі складові соціально-економічного організму. До початку повномасштабної війни характеристики розвитку країни засвідчували волатильність економіки та надмірну чутливість до коливань світової кон'юнктури, не сформованість умов для динамічного, збалансованого розвитку територій та забезпечення довгострокового благополуччя українського суспільства. Війна внесла суттєві зміни в функціонування вітчизняної соціально-економічної сфери та загострила існуючі проблеми.

Повномасштабні військові дії, що відбуваються на території України вже більше восьми місяців, призводять до фізичних руйнувань цивільної та економічної інфраструктури, порушення логістичних і виробничих зв'язків. Це спричиняє підвищення рівня невизначеності, проблеми в економіці країни та змінює життя значної частини населення України. В цих умовах відбувається посилення соціальної напруженості та відчуття все більшої кількості людей проблем щодо посилення інтенсивності прояву соціальних ризиків. Ці ризики не оминають жодної соціальної групи і впливають на загальний рівень людського розвитку.

Так, для України характерні загрозливі тенденції демографічної ситуації, що спостерігались до розгортання повномасштабної війни, посилились внаслідок активізації міграційних потоків, фізичних втрат населення, збільшення числа інвалідів. Ці процеси загрожують не лише скороченням пропозиції робочої сили в недалекому майбутньому, але погіршенням її якісних характеристик, що посилює ризики у трудовій сфері, яка є ключовою домінантою соціально-економічної системи, від її стану безпосередньо залежить продуктивність праці, економічне зростання, формування конкурентних переваг виробництва, добробут працюючого населення та загалом суспільний прогрес і соціальна злагода в суспільстві. Разом з цим, в процесі її функціонування переплітаються інтереси

його суб'єктів та відповідно відображаються усі суспільні процеси, включаючи економічні, політичні, демографічні, соціальні тощо. Значні втрати робочої сили у якісному та кількісному вимірах можуть перешкодити відбудові та розвитку країни та спричинить зростання економічного навантаження на працюючих, скорочення надходжень до бюджетів і соціальних фондів при збільшенні навантаження на них та на систему соціального захисту в цілому.

Масштабні втрати робочих місць призводять до повної чи часткової втрати доходів значної частини доходів, передусім працездатного, що посилює ризик зменшення купівельної спроможності та ризик бідності. Результати досліджень Групи «Рейтинг» засвідчують падіння доходів в період війни у 64% українців, зокрема: у 18% – незначно зменшився дохід, у 32% – значно зменшився, 14% втратили практично всі доходи [5]. За останніми даними Світового банку за період війни в Україні рівень бідності виріс вдесятеро та за їх песимістичними прогнозами до кінця поточного року частка бідних в країні збільшиться до 25% [6].

Зниження чи порушення об'єктів соціальної інфраструктури зумовлюють ризики погіршення якості соціальних послуг та їх доступності.

Соціальні реалії сьогодення характеризуються підвищеними ризиками та потребують створення більш гнучких систем безпекової взаємодії, здатних швидко й ефективно реагувати на виклики. Цим підтверджується необхідність механізму управління соціальними ризиками. Створення ефективного механізму управління соціальними ризиками в цих умовах дозволить нейтралізувати, попередити чи зменшити вплив наслідків непередбачених чи недооцінених негативних подій для суспільства.

Список літератури

1. Березіна С.Б. Сучасні тенденції в реформуванні системи соціального страхування України. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2015. № 3 (168). С. 25-31.

2. Людський розвиток в Україні: мінімізація соціальних ризиків. Київ. Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України. 2010. 496 с.

3. Надрага В. І. Соціальні ризики: сутність, аналіз, можливості впливу. Київ НАН України, Ін-т демографії та соц. дослідж. ім. М. В. Птухи. 2015. 329 с.

4. Бульба В., Євтухов О. Соціальні ризики людського розвитку: сутність та місце в державному управлінні. Актуальні проблеми державного управління. 2 (52). 2017. С. 209-214.

5. Соціологічні дослідження групи Рейтинг. URL: <https://ratinggroup.ua/>

6 Світовий банк. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/world-bank-says-ukraine-has-tenfold-increase-poverty-due-war-2022-10-15/>

УДК 316.334.3(045)

Павлюк Т. І.

к.е.н., доцент,

доцент кафедри економіки та міжнародних відносин
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Соціальна політика у економічно розвинутих країнах фактично являє собою форму політичного компромісу між консерватизмом і лібералізмом. Національні держави змушені будувати свою державну політику, зокрема, в соціальній сфері з врахуванням класових відмінностей, з одного боку, й ґрунтуючись на повазі до індивідуальних прав і свобод, з іншого. У середині ХХ століття активний розвиток соціальної політики призвів до появи концепцій «держави загального добробуту» і «соціальної ринкової держави». На

нинішньому етапі історичного розвитку відбувається переосмислення цих концепцій з огляду на модернізаційні політичні теорії, економічні та демографічні чинники, уявлення про посилення ролі громад і членів суспільства у соціальному розвитку.

Теоретичний і методологічний аналіз концепту «соціальна політика» в історії і теорії політичної думки дає змогу стверджувати, що сучасна соціальна політика є, по-перше, важливим напрямом внутрішньої політики будь-якої держави, спрямованим на збереження соціальної стабільності; по-друге, соціальним інститутом, завданням якого є відтворення соціальної структури з метою самозбереження; по-третє, відкритою системою, компонентами якої є формальні інститути, що відповідають за розроблення та реалізацію політичних заходів, політичні партії і зацікавлені групи, для цієї системи важливі взаємозв'язки між потребами, законами, службами, послугами, результатами впровадження програм [1, с. 170].

Порівняльний аналіз моделей соціальної політики, наявних у зарубіжній і вітчизняній політології, дав змогу визначити, що в основі класифікацій переважно перебуває такий суб'єктний показник як роль держави у наданні соціального забезпечення. Так, виділяються ліберальні моделі соціальної політики (Великобританія, США), у яких забезпечення нужденних здійснюється на основі залишкового принципу із фінансуванням за рахунок державних зборів і податків; корпоративістські моделі (Німеччина, Японія), що ґрунтуються на обов'язковому соціальному страхуванні, і соціал-демократичні моделі (Швеція), де перерозподіл доходів здійснюється завдяки високому рівню оподаткування.

На нинішньому етапі в економічно розвинутих країнах існують схожі тенденції розвитку соціальної політики, а саме: посилення орієнтації на роботу в громаді, розвиток волонтерських та комерційних організацій, що надають соціальні послуги, впровадження ринкових відносин у соціальне страхування, зокрема, поширення приватного пенсійного та медичного страхування, поглиблення адресності програм соціальної допомоги, поширення принципу перевірки матеріального становища при призначенні матеріальної допомоги, зменшення ролі профспілок у регулюванні питань ринку праці.

Моделі соціальної політики в економічно розвинутих країнах зберігають значну частину властивих їм історичних рис, інструментів розв'язання соціальних проблем та традиційних джерел фінансування соціальних програм. Процеси глобалізації не призвели до уніфікації соціальних програм та поглядів на соціальну політику: виділення ресурсів на державні соціальні програми, тобто суспільний перерозподіл прибутків, залежить не від рівня економічного розвитку країни чи її природних багатств, а від суспільних цінностей, що домінують у конкретній країні, зокрема, уявлень про соціальну справедливість.

Зарубіжний досвід соціальної політики має важливе значення для України, яка знаходиться у пошуку дієвої моделі соціального захисту, охорони здоров'я, регулювання трудових відносин. Визначення стратегічних напрямів розвитку соціальної сфери в Україні потребує врахування сучасних тенденцій змін у моделях соціальної політики: одночасне використання інструментів та засобів політики, властивих різним моделям соціальної політики, децентралізацію й диверсифікацію надання соціальних послуг, створення умов для розвитку конкуренції в соціальній сфері через стимулювання діяльності волонтерських громадських і приватних організацій [2, с. 272 – 287].

Проведений сукупний аналіз досвіду формування і реалізації державної концепції соціальної політики в Україні дозволяє визначити низку практичних рекомендацій для сучасної політичної і соціальної практики як стратегічного, так і тактичного плану, а саме:

1) забезпечити державні гарантії мінімального соціального стандарту для всіх громадян за рахунок зміни структури доходів населення;

2) проводити активну економічну політику, яка повинна створювати умови для формування середнього класу (самодостатньої частини суспільства);

3) сформувані і задіяти економічні й правові важелі включення частини коштів вітчизняного капіталу для субсидування в соціальну сферу (наприклад, у податкові пільги, податкову амністію капіталів, виведених за кордон, у державне соціальне замовлення тощо);

4) кошти стабілізаційного фонду направити на видачу довгострокових державних кредитів на соціальні потреби населення.

Збереження значущої ролі держави в соціальній політиці з одночасним зростанням самодостатності населення дозволять у найближчому майбутньому побудувати ліберальну систему соціальної політики, що відповідає сучасному рівню.

Список літератури

1. Тимофєєва М.І. Сутність соціального захисту населення. *Вісник Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля*. 2016. № 6(230). С. 169–174.

2. Чечель А.О., Тарасенко Д.Л., Сухова К.К. Реалії та перспективи розвитку соціальної сфери в умовах децентралізації. Проблеми та перспективи розвитку державного управління в умовах реформування. Заг. ред. Чечель А.О., Хлобистов Є.В. Бельско-Бяла (Польща): Вища школа економіки та гуманітаристики, 2017. 312 с.

УДК 331.5

Потапенко Я. С.

студентка відділення обліку та фінансів,
Черкаський державний бізнес-коледж

Науковий керівник:

Криворучко М. Ю.

к.е.н.,

доцент кафедри обліку та фінансів,
Черкаський державний бізнес-коледж

ФРІЛАНСЕР ЯК СУЧАСНА ФОРМА ТРУДОВИХ ВІДНОСИН

Трансформаційні процеси, що сьогодні відбуваються в українському суспільстві зачіпають усі сторони суспільного життя, у тому числі і сферу зайнятості населення. Проблема працевлаштування особливо актуалізувалася в Україні в нинішній кризовий період. Безробіття – одна із найважливіших соціально-економічних проблем, що потребує пильної уваги з боку держави і суспільства. Щоб його подолати, потрібно створювати нові робочі місця і на це потрібні величезні кошти [1, с. 147]. Але дедалі впевненіше заявляє про себе таке явище, як фріланс, коли робочі місця створюються практично з «нічого» (принаймні для держави), до того ж там, де вони реально затребувані.

Поняття фрілансер (freelancer) з'явилося ще у середньовіччі. Фрілансерами (буквально «вільна списа») називали професійних військових, котрі слугували різним наймачам за винагороду. Розвиток інтернет-технологій, глобалізація ринку праці й можливість наймати персонал у режимі онлайн призвели до зростання популярності віддаленої (дистанційної) роботи. Наприклад, у США більш ніж третина співробітників є фрілансерами.

В Україні такий вид зайнятості менш популярний. Проте з врахуванням залученості молодих спеціалістів у інформаційні технології є підстави припускати, що з часом кількість фрілансерів буде лише зростати [2, с. 10]. Сьогодні фріланс є широко розповсюдженою формою самостійної зайнятості. Це дає можливість самостійно керувати часом і проектами, пропонувати свої послуги на міжнародному ринку та, відповідно, більше заробляти.

Найбільш активно серед європейських країн фрілансом займаються представники України (28362 розробника), Російської Федерації (24168 розробників) та Румунії (13012 розробників). На фрілансмайданчику Freelancehunt за підсумками першого півріччя 2015 року зростання кількості користувачів склало близько 30% (зараз на сервісі працює майже 134 тис. фрілансерів), а кількість опублікованих щодня проектів у порівнянні з аналогічним періодом минулого року збільшилася в два рази.

Freelance.ua – одна з найперших бірж фрілансу. Вона діє з середини травня 2005 року. Через десять років на проєкті вже було зареєстровано більше двох мільйонів учасників. На

сайті freelance.ua кількість фрілансерів складає 28 тис. чол., на <http://free-lance.ua> зареєстровано 11 тис. виконавців [3].

Фрілансер може бути одночасно зареєстрованим на декількох порталах. Таким чином, можна вважати, що фрілансом на території України займаються 134 тис. осіб. В основному затребувані спеціалісти зі сфери ІТ-технологій: фахівці з веб-розробок, розробок мобільних додатків та програмного забезпечення.

Щороку українські виші випускають близько 16 тисяч ІТ-спеціалістів. Таким чином, Україна є основним світовим постачальником фрілансерів цієї сфери. Цікавим питанням є визначення розміру заробітку в результаті фрілансу. Найбільше замовлень українські фрілансери виконали в ІТ-сфері та дизайні: на 32 млн. доларів і 2 млн. доларів відповідно. Крім того, роботу знайшли копірайтери та перекладачі (заробили 133,4 тис. доларів), фінансисти та управлінці (62,1 тис. доларів), системні адміністратори (51,9 тис. доларів), фахівці у сфері розробки та промислового виробництва (45,5 тис. доларів), а також в галузі продажів і маркетингу (34,6 тис. доларів) [4].

Слід зазначити, що є два типи фрілансерів – новачки і професіонали. Їхній заробіток практично неможливо порівняти. Якщо новий робітник часто працює безкоштовно за відгук або наповнення портфоліо, то професіонал може навіть відмовитися від дорогих замовлень, тому що, наприклад, вони йому не подобаються, або у нього немає настрою. Висококласні фрілансери мають погодинну ставку до 80 доларів США. Тому найбільш вигідно працювати фрілансерами – досвідченим професіоналам, адже саме на них в першу чергу звертають свою увагу роботодавці. А новачкам, в свою чергу, доводиться виконувати багато завдань за невеликі гроші, щоб спочатку наповнити своє портфоліо.

Найбільшу кількість замовлень для фрілансерів з України надають компанії з США, до першої п'ятірки також входять Великобританія, Австралія, Канада, Германія. Доля замовлень для інших країн не перевищує 2%. Обсяг замовлень фрілансерів України складає 68238 тис. доларів США, кількість фрілансерів складає 134 тис. особи, за рік на одного фрілансера приходить 509 дол. США, або 42 дол. США на місяць. Як можна побачити з цих даних, персонал, працюючий за фрілансом, є одним з інструментів розвитку економіки України.

Отже, фріланс є сучасною та прогресивною формою зайнятості. Він має велику кількість переваг. Тому сьогодні відбувається активний розвиток такої форми організації праці. Це пов'язано з складною економічною ситуацією, високим курсом іноземної валюти, складною ситуацією на ринку праці. Ринок фрілансу в Україні розвивається швидкими темпами, залучаючи все нових учасників як з боку виконавців, що пропонують свої послуги, так і з боку приватних осіб і організацій, готових до співпраці на віддаленій основі. Але діяльність фрілансерів сьогодні на законодавчому рівні повністю не врегульована. Існують проблеми і у сфері соціального захисту такої категорії працівників. Тому необхідно підвищити соціальну активність фрілансерів, надавши їм можливість стати повноцінними учасниками суспільного життя.

Список літератури

1. Лук'янова Л. Безробіття як соціально-економічна проблема України та шляхи її розв'язання. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки.* 2016. 147-152.

2. Стоянович Р. Фріланс на західному ринку – як розпочати та досягти успіху! К.: КМ-Букс. 2017. 184 с.

3. Фрілансер: це хто і чим займається, що робить freelancer в Інтернеті + сайти, біржі і вакансії роботи фрілансером. URL: <https://biznecat.com/informatsiia/79-frilanser-tse-khto.html#h7-2-2-freelanceua> (дата звернення: 22.11.2022)

4. В Україні стає більше фрілансерів. URL: <https://tsn.ua/groshi/v-ukrayini-staye-bilshe-frilanseriv-539505.html> (дата звернення: 22.11.2022)

УДК 339.137.2

Лесюк В. С.

аспірант кафедри економіки та
міжнародних економічних відносин,
Полтавський державний аграрний університет

ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

У сучасному світі діяльність аграрних підприємств постійно перебуває в умовах жорсткої конкуренції. Для досягнення успіху на ринку необхідним є забезпечення конкурентних переваг аграрного підприємства. Тому визначення слабких і сильних сторін у діяльності аграрних підприємств дозволить підвищити конкурентоспроможність та вирішити всі проблеми, що її обмежують.

Визначаючи поняття “конкурентоспроможність аграрних підприємств”, слід враховувати, що аграрний сектор економіки має і деякі свої особливості прояву конкуренції та конкурентоспроможності, пов’язані з його специфікою, яка виявляється у сезонності виробництва й зумовлює невідповідність робочого періоду виробничому. Життя культивованих рослин і тварин залежить не лише від діяльності людини, а й від природно-кліматичних умов. Продукція сільського господарства має обмежені строки зберігання й використання. Крім того, унікальність аграрного комплексу полягає в тому, що тут поєднується виготовлення засобів виробництва, випуск продукції сільського господарства, її переробка та реалізація продуктів, виготовлених з неї [1].

Експорт вітчизняної сільськогосподарської продукції залежить від багатьох факторів, одним із яких є її конкурентоспроможність. Доцільно відзначити, що по мірі збільшення ринку зростає і рівень конкуренції виробників товарів, продукції. Це обумовлено великою кількістю «гравців» на ринку, що збільшує обсяги пропозиції, таким чином надаючи можливість більшої кількості варіацій для вибору споживача. Українська сільськогосподарська продукція має свої переваги на світовому ринку, в той час як мають місце і, так звані, слабкі місця. Зокрема, клімат та географічне розташування, земельні ресурси створюють сприятливі умови для її виробництва, в той час як відсутність необхідного технологічного забезпечення для переробки даної продукції обмежує можливості вітчизняних сільськогосподарських виробників в частині переходу від сировинного експорту до реалізації повноцінної продукції на світовому ринку. Існуючі технології не забезпечують належної якості та вартості продукції, що підлягає експорту [2, с. 122 – 123].

Вирішення цих питань є необхідним кроком на шляху до досягнення ефективного розвитку, зайняття більш провідних позицій на міжнародному ринку. Важливим є підвищення якості державного фінансування, збільшення дотацій в сферу сільського господарства, вдосконалення товарної структури експорту продукції, яка б більше відповідала потребам іноземних споживачів. Не менш важливою є адаптація українського законодавства до міжнародних норм; збільшення сертифікації продукції згідно стандартам якості, екологічності та безпечності є одним з найважливіших напрямів розвитку на міжнародному ринку, тому доцільним є прийняття нормативно-правового документу, який би регулював питання органічного виробництва [3, с. 385].

Конкурентне середовище в сучасних умовах стає об'єктом стратегічного управління, що забезпечить результативність та ефективність керованих конкурентних процесів. Використання конкуренції в якості базового елемента організації господарської діяльності аграрного сектора повинно мати кількісні цілі, виражені в прирості результативності та ефективності господарської системи, що можливо лише на основі створення та постійної модернізації конкурентного середовища як носія конкурентних відносин. Проблемою є створення такого конкурентного середовища, яке б забезпечувало учасникам реальні стимули: до підвищення ефективності використання ресурсів, що забезпечить стрімко зростаючий рівень добробуту нації; зростання обсягів виробництва найважливіших видів продукції; забезпечення економічної ефективності та конкурентоспроможності учасників конкурентного середовища; впровадження інновацій і вдосконалення державного регулювання [4, с. 308 – 309].

Таким чином, вистояти в умовах жорсткої конкуренції може допомогти лише забезпечення підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств України. Саме тому на сьогодні в діяльності аграрних підприємств на перший план виходить визначення проблемних сторін, які негативно впливають на їхню конкурентоспроможність.

Список літератури

1. Трещов М. М. Економічна сутність поняття “конкурентоспроможність підприємства” та специфіка її формування в аграрних підприємствах. *Вісник Дніпропетровського державного аграрного університету*. 2011. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vddau_2011_2_45 (дата звернення: 10.11.2022).

2. Степаненко С. В., Руденко С. В., Хвостіков А. І. Обґрунтування показників та критеріїв аналізу конкурентоспроможності аграрної продукції на міжнародних ринках. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2021. Т. 6, № 4. С. 121 – 131.

3. Данько Ю. І., Слюсарєва Л. В. Механізми підвищення конкурентоспроможності та якості продукції підприємств аграрного сектору економіки. *Український журнал прикладної економіки*. 2020. Т. 5, № 1. С. 379 – 387.

4. Ульянченко Ю. О. Конкуренція та конкурентне середовище в аграрному секторі економіки. *Теорія та практика державного управління*. 2012. Вип. 3. С. 301 – 310.

Піскова С. П.

викладач-методист,

викладач кафедри економіки, підприємництва та маркетингу

Руденко А. Ю.

викладач кафедри економіки, підприємництва та маркетингу

Черкаський державний бізнес-коледж

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ У ВОЄННИЙ ЧАС

Війна захопила кожний бізнес зненацька. Одні вирішили закритися, другі одразу організували релокейт і перевезли команду у безпечне місце, треті почали волонтерити і робити все можливе для перемоги країни.

Виклики повномасштабної війни не обійшли стороною і український ресторанний бізнес. Попри те, що сфера не була готова до повномасштабної війни, вже зараз значна частина підприємств трансформується та виходить на нові ринки.

В перший тиждень війни в Україні зупинили роботу 80% закладів харчування. Ті, хто залишився або зміг відновити роботу, опинилися у новій реальності [3]. Якщо раніше заклади харчування приблизно 20% доходу отримували з доставки, то тепер робота із сервісами нерелевантна через високі комісії. А доставляти їжу власними ресурсами складно через високу вартість палива. Змінилися меню і ціни, клієнти та їх уподобання [1]. На кінець травня 2022 року відсоток закритих закладів зменшився і склав близько 37%. Сектор втратив до 60% працівників, а прибутки скоротилися вполовину або й більше. Однак з червня почали відкриватися ресторани у Києві, а також у західних областях [6].

Від початку війни в Україні зачинилися близько 7 тисяч ресторанів та кафе. Разом з тим відкрилися понад 2 тисячі нових закладів. Точну статистику щодо відкриття та закриття закладів встановити складно, оскільки важко отримати дані з тимчасово окупованих територій [5].

Разом з тим, у західних областях спостерігається позитивна динаміка. У Львові та області кількість ресторанів та кафе зросла приблизно на 30%, у Закарпатській, Чернівецькій, Івано-Франківській областях зростання складає близько 20% [2].

Найбільш інтенсивно розвивався ресторанний ринок у Львові – понад 500 нових закладів області з початку війни. З усіх міст Західної України, Львів виявився найкосмополітичнішим і найбільш заповненим. Ресторанні інвестори почали розглядати міста Західної України як найбільш вигідними для запуску нового бізнесу [2].

Вести ресторанний бізнес у мирний час було непростим завданням, а за теперішніх умов і поготів. Наразі стоїть питання як зберегти ресторанний бізнес.

Зараз ресторани і кафе відвідують значно рідше. Причин декілька:

1) пригнічений емоційний стан українців через війну, що гальмує відвідування закладів харчування з етичних норм;

2) зниження рівня доходів населення країни через воєнні дії, зростання рівня безробіття;

3) погіршення демографічної ситуації внаслідок зростання частки громадян, які покинули Україну в цілях власної безпеки через війну.

Змінилися і смаки гостей закладів. Зберігається попит на домашню їжу, фастфуд напівфабрикати та швидкий відпочинок у закладах. У людей стає менше грошей, витратити на їжу поза домом стали менше. Більше стало дрібних перекусів, замовлень з собою. Лідер продажу в Києві, так й в інших містах – шаурма. Багато чоловіків залишилось наодинці, а шаурма – це і обід, і недорого. Саме тому росте і продаж в кулінаріях, і продаж різних напівфабрикатів – вареників, піци, пельменів, млинців. [4].

В деяких містах, наприклад у Києві, ресторанна аудиторія поменшала. У ресторанах преміального сегмента суттєво – в 2-3 рази. Хтось ще не повернувся додому, багато жінок з дітьми ще перебувають за кордоном. В містах Західної України, навпаки, платоспроможних гостей стало більше. Тому деякі ресторатори з Києва, Харкова вже відкриваються там [2].

Через закриття частини бізнесу конкуренція суттєво зменшується. Заклади, які залишилися працювати, підхопили аудиторію конкурентів. Тому деякі ресторани та кафе зовсім не в збитках, а навпаки, отримують дохід вище довоєнного.

Постійні зміни цін, коливання курсу гривні нічого доброго для бізнесу не несуть. Імпорту продукти стають дорожчими, та й українського виробництва дорожчають. В такий час в меню залишаються тільки маржинальні позиції, меню скорочуються та часто змінюються.

За нинішніх умов важливо бути гнучким і адаптивним. Адже війна вимагає рішучих дій і рішень. Тому ресторатори постійно переглядають концепції, намагаються залучати нову аудиторію, оптимізувати меню, переглядають складники страв, прибирають дорогі позиції або ті, які потребують особливих продуктів. Знайти їх зараз непросто, доставити теж складно. Комендантська година нівелює вечери та бари. Заклади закриваються вчасно, щоб персонал міг потрапити додому. Нічних гулянок більше немає.

Незважаючи на труднощі, зумовлені війною ресторатори намагаються знаходити нову мотивацію й сили рухатися далі.

Щодня власники ресторанів вирішують багато завдань, які залишаються поза увагою відвідувачів. За лаштунками залишаються сотні ухвалених рішень і напрацювань, а гості бачать лише результат. На роботу ресторанного бізнесу значно впливають і заборони, пов'язані із військовим станом в країні, а саме комендантська година, дотримання норм повітряних тривог, заборона продажу алкогольних товарів, а також проблеми, які виникли в енергетичній системі країни.

З усього вище зазначеного можна зробити висновок, що відновлення ресторанних потужностей можливе не раніше, ніж за 1-2 роки після завершення війни. Нині на ринку відчувається низька платоспроможність споживачів, нестача кваліфікованих кадрів та необхідність підвищення кваліфікації працівників до роботи у форс-мажорних обставин. Водночас можна зауважити, що показники галузі динамічні. Якщо в зоні бойових дій ситуація залишається незмінною, то на територіях, віддалених від лінії фронту, заклади громадського харчування продовжують свою роботу.

Список літератури

1. Бебеко-Мінасва А. Як відновити ресторанний бізнес під час війни: Досвід співвласниці ресторанної мережі Rose Family. *WoMo*: [сайт]. URL: <https://womo.ua/yak-vidnoviti-restoranniy-biznes-pid-chas-viyini-dosvid-spivvlasnitsi-restorannoyi-merezhi-rose-family/>.

2. Носова О. Ресторанний бізнес під час війни. *POSTEAT*: [сайт]. URL: <https://posteat.ua/news/olga-nasonova-rozpovila-pro-restorannij-biznes-pid-chas-vijni/>.

3. Симоненко К. Нагодувати й вижити: як ресторанний бізнес змінився під час війни. *RAU*: [сайт]. URL: <https://rau.ua/novyni/restorannij>.

4. Таранова Є. Ресторанний бізнес у воєнний час: яка їжа, приміщення та в яких містах користуються попитом. *delo.ua*: [сайт]. URL: <https://delo.ua/uk/business/restorannii-biznes-u-vojennii-cas-yaka-yiza-primishhennyu-ta-v-yakix-mistax-koristuyutsya-popitom-398364/>.

5. Ресторанний бізнес під час війни: де найбільш інтенсивно відкриваються нові заклади. *24 бізнес*: [сайт]. URL: https://24tv.ua/business/restoranniy-biznes-pid-chas-viyini-vidkrittya-restoraniv-ukrayini_n2151721.

6. Як український ресторанний бізнес адаптується до викликів війни: дослідження. *Українська служба інформації*: [сайт]. URL: <https://usionline.com/iak-ukrainskyj-restorannyj-biznes-adaptuietsia-do-vyklykiv-vijny-doslidzhennia/>.

СЕКЦІЯ 15

SECTION 15

МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА
ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ
MATHEMATICAL METHODS, MODELS, AND
INFORMATIONAL TECHNOLOGIES IN ECONOMICS

УДК 004.9+347.7

Андрейченко К. О.

магістрант

Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського

Пермінова С. О.

к.пед.н., доцент

доцент кафедри менеджменту підприємств

Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського

**БЛОКЧЕЙН-ТЕХНОЛОГІЯ ЯК АЛЬТЕРНАТИВА ЗАХИСТУ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ**

Сучасні дослідники розглядають технологію-блокчейн як революційну «п'яту обчислювальну парадигму» [1], яка отримала своє визнання у вигляді криптовалюти біткоїн, проте активно впроваджується в бізнес та в інші сфери народного господарства, що дозволяє формувати інформаційну інфраструктуру та інформаційну безпеку як основу цифрової економіки.

Технологія являє собою вдосконалений механізм, що створює відкритий обмін інформацією у рамках бізнес-мережі. Це спільна книга, яка записує різні транзакції та зберігає їх у мережі непідключених комп'ютерів без присутності будь-якого центрального органу. Кожен користувач у цій мережі має копію книги, яка заповнюється та оновлюється одночасно. Дані, якими спільно користуються в цій мережі, захищені за допомогою шифрів і різних математичних алгоритмів відповідно до наукового методу, відомого як криптографія, що робить реєстр безпечним і захищає його від будь-яких форм втручання та атак. Крім того криптографія також забезпечує цілісність даних, фіксує походження кожної транзакції для уникнення помилок на будь-якому наступному етапі [2].

Транзакції в книзі реєструються лише у формі блоків, які формуються після об'єднання кількох транзакцій, і можуть стати частиною блоку-кандидата лише через консенсус між усією одноранговою спільнотою. Після створення блоку-кандидата він перевіряється відповідно до суворого протоколу, визначеного технологією. Ці особливості роблять блокчейн оригінальним децентралізованим механізмом розподілу вартості.

Бази даних блокчейн зберігає в блоках з унікальними кодами, об'єднаними в ланцюжок. Зміна одного блоку робить всі наступні недійсними, що дозволяє зберігати інформації у цифровому форматі і виключає можливість її підробки. Такі особливості роблять дану технологію ідеальним середовищем для захисту інтелектуальних розробок. У зв'язку з чим ідея захисту інтелектуальної власності через блокчейн набуває значного поширення як альтернатива чи доповнення до системи патентування.

У ситуаціях, коли інтелектуальний актив не повністю досяг стадії промислового застосування, існує ризик витоку інформації, і система патентування у такому випадку може виявитись неефективною. У даному випадку інтелектуальний продукт можна зареєструвати через систему блокчейн з визначенням часових позначок, оскільки ще однією особливістю, яка відрізняє блокчейн від будь-якої іншої системи, є його функція лише додавання, яка автоматично записує дані у часовій послідовності. Після того, як блок стає постійною частиною мережі і за ним з'являться інші блоки, змінити будь-яку інформацію в

старих блоках стає практично неможливо. Тому коли виникає проблема розриву між доступним вмістом та інформацією автора, блокчейн може вирішити це шляхом реєстрації вмісту на ім'я власника шляхом позначення часу. Запис у блокчейні можна використовувати як початкову дату та час запису, а коли актив готовий до реєстрації, заявку можна подати разом із наявним записом як підтвердження. Таке штампування роботи можна використовувати для перевірки права власності на вміст і створити можливість перевірки в кількох системах, що посилює позицію блокчейну порівняно з традиційно доступними системами. Подібне використання широко розглядається в контексті авторських прав, коли твір мистецтва, доступний через Інтернет і немає інформації про власника.

Позначення часу через блокчейн також може надати автентичний і надійний доказ існування розробки у випадку, якщо конкурент намагається паралельно подати заявку на отримання патенту на ідентичний інноваційний продукт, щоб запобігти автору використовувати його власну ідею.

Така технологія також є цікавою для захисту публікацій, оскільки дозволяє автору розкрити інформацію, і в той же час захистити своє творіння від незаконного використання. Цілісність системи блокчейн та функція відміток часу підвищує рівень захисту оприлюдненої інформації, оскільки факти доказів значно вищі, ніж забезпечує звичайна база даних, яка централізовано керується та підтримується.

Виходячи з потенціалу технології-блокчейн, можна дійти висновку, що завдячуючи її конкретним функціям, дедалі активніше відбувається використання цієї технології як альтернативної стратегії захисту інтелектуальних активів, чи як додаткової системи до існуючого механізму патентування, оскільки блокчейн може допомогти подолати неефективність з точки зору часу, який витрачається на процес патентування та високої вартості, якщо планується отримати міжнародний патент.

Список літератури

1. Swan M. Blockchain / Melanie Swan. США: O Reilly, 2015. 129 с.
2. Ricketson S. Universities and Their Exploitation of Intellectual Property [Електронний ресурс] / Sam Ricketson // Monash University. URL: <http://www.austlii.edu.au/au/journals/BondLawRw/1996/2.pdf>.
3. Clark B. Blockchain and IP Law: A Match made in Crypto Heaven? [Електронний ресурс] / B. Clark, B. McKenzie. 2018. URL: https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2018/01/article_0005.html

УДК 330.44

Островська М. С.

старший викладач кафедри вищої математики,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛІ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ

У відповідності до класичної теорії міжнародної торгівлі, що базується на концепції порівняльних переваг Д. Рікардо, в результаті міжнародного поділу праці та міжнародної торгівлі виграють усі країни. Однак практика міжнародної торгівлі свідчить про те, що «відкриття» національної економіки світовому ринку може мати як позитивні, так і негативні наслідки, що переконливо доводить необхідність розвитку та доопрацювання сучасної теорії міжнародної торгівлі [1].

Відповідно до класичної теорії міжнародної торгівлі країни отримують вигоду при вирівнюванні відносних цін на товари в результаті торгівлі, експортуючи відносно дешевий товар та імпортуючи відносно дорогий. Напрями зовнішньоторговельних потоків визначатимуться різницею у співвідношенні альтернативних витрат виробництва.

У разі обміну готовою продукцією на сировину відбувається наступне: 1) виробничі можливості країни-експортера сировини знижуються, а можливості країни-імпортера сировини зростають; 2) обсяги товарообігу між країнами будуть меншими, ніж при обміні готових продуктів; 3) можливості споживання країни-експортера готової продукції при імпорті (і подальшій обробці) сировини зростуть більшою мірою, ніж при імпорті готової продукції; 4) країна-експортер сировини також отримає вигоду внаслідок вирівнювання відносних цін, проте втрати внаслідок зниження виробничих можливостей можуть перевищити цей вигоду. Відповідно до класичного підходу, вигоду країн обґрунтовується за допомогою концепції вигоди виробника та споживача. Якщо ціни, що склалися на внутрішньому ринку в умовах автаркії, нижчі за світові, то при вільній торгівлі вигоду споживачів скоротиться з величини $a + b$ до величини a ; вигоду виробників, навпаки, зросте з величини до $b + c + d$. Таким чином, добробут нації загалом зросте на величину d . Якщо ж ціни всередині країни вищі за світові, вигоду споживача зростає з величини a до величини $a + b + d$. Вигоду виробника знижується з $a + b$ до c . У цілому нині добробут народного господарства приростає на величину d [2]. Таким чином, від участі у міжнародній торгівлі кожна країна отримує чистий вигоду. Однак, якщо в країні-імпортері цей чистий вигоду виникає внаслідок того, що вигоди споживачів набагато перевершують втрати виробників продукції, що конкурує з імпортом, то в країні-експортері, навпаки, загальний приріст добробуту забезпечується за рахунок більшого вигоди виробників, хоча споживачі зазнають втрат.

Насамперед викликає здивування чіткий поділ інтересів виробників і споживачів у закритій національній економіці, що розглядається в цілому, начебто це були дві зовсім різні групи людей, які не перетинаються (виробляють – одні, а споживають – інші). Насправді кожна людина виступає одночасно і виробником і споживачем, причому виробництво є первинним і визначає рівень споживання. Тому у випадку, якщо світові ціни нижчі від автаркічних, вигоду споживача може бути отриманий лише в короткостроковому періоді. У міру скорочення обсягів національного виробництва падають і реальні доходи учасників виробництва, а отже, скорочується їхня купівельна спроможність як споживачів. Доходи людей, які не беруть участь у виробництві (пенсії, допомоги тощо), визначаються рівнем податкових надходжень до бюджету, який у свою чергу залежить від рівня національного виробництва. Тому, якщо країна із закритою економікою усуває торговельні бар'єри, включається до міжнародного поділу праці, це істотно впливає на національні умови виробництва та збуту, обсяги виробництва та споживання. Зміна національного обсягу виробництва, обумовлене завоюванням нових ринків збуту чи втратою частини внутрішнього ринку, вплине на доходи учасників виробництва, що одночасно є споживачами. Відповідно до теорії попиту та пропозиції, зміна доходів споживачів є чинником зміни попиту, що виявляється у зрушенні кривої попиту. Нова рівновага (в умовах свободи торгівлі) встановлюється в точці перетину кривих попиту та пропозиції на новому (світовому) рівні цін. Це впливає з того, що в економіці, що нормально функціонує, витрати країни на імпорт повинні приблизно відповідати її доходам від експорту. Значна та систематична розбіжність між обсягами експорту та імпорту свідчить про серйозний дисбаланс в економіці країни.

Таким чином, класична теорія не враховує впливу зовнішньої торгівлі на виробництво, концентруючись лише на вигоді, що впливає із відносин обміну (вигода виробника, вигода споживача). Концентруючись на перерозподілі вигоди споживача та вигоди

виробника між національною та світовою економікою, вона не враховує взаємозв'язку попиту та пропозиції, що призводить до помилкового висновку про можливість виграшу споживача в умовах спаду виробництва. Такий виграш має місце лише у короткостроковому періоді; наступне за ним розорення місцевих виробників веде до падіння внутрішнього виробництва та реальних доходів населення, що виявляється у скороченні попиту. Якщо національні витрати виробництва вищі за міжнародні, рівновага за умов свободи торгівлі встановлюється за нижчому рівні внутрішнього виробництва, ніж в умовах захисту внутрішнього ринку від іноземної конкуренції.

Список літератури

1. Kozłowski Diego & Semeshenko Viktoriya & Molinari Andrea. (2021). Latent Dirichlet allocation model for world trade analysis. PLOS ONE. 16. e0245393. 10.1371/journal.pone.0245393.

2. Robertson Susan. (2022). The World Trade Organization. DOI: 10.1016/b978-0-12-818630-5.01058-7.

УДК 519.86

Поліщук В. В.

д.т.н., доцент,

професор кафедри програмного забезпечення систем,

Повханіч В. І.

аспірант спеціальності – Математика,

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Павлечко О. О.

магістр кафедри програмного забезпечення систем,

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ЕКСПЕРТНА МОДЕЛЬ ОЦІНЮВАННЯ ТА ВИБОРУ ОБ'ЄКТА ДОСЛІДЖЕННЯ В РАМКАХ КОНЦЕПЦІЇ СИНХРОНІЗАЦІЇ З ІНІЦІАТИВОЮ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЗЕЛЕНОЇ УГОДИ

Сучасна теорія прийняття рішень ґрунтується на комплексній концепції, яка полягає у врахуванні всіх факторів проблемної ситуації, покладається на раціональній інтеграції логічного мислення, матеріальних та технічних засобів. Спочатку особа, що приймає рішення (ОПР) і експерти з проблем прийняття рішень змістовно аналізують проблемну ситуацію, що постає, і на підставі своєї логіки та інтуїції сформулюється ціль, досягнення якої, мало б розв'язати проблему. Детальне представлення цілі і власних переваг, дозволяє сформулювати способи її досягнення. Кінцевим результатом є обґрунтований вибір, що на думку ОПР вважається найкращим [1].

Застосування різних математичних підходів починається після формулювання цілі і закінчується пошуком оптимального рішення, що забезпечує найкраще значення критерію або всіх критеріїв. Процес прийняття рішень полягає у виборі найкращого (оптимального) серед набору можливих альтернатив з урахуванням складних рішень. Пошук ефективних стратегій, або методів для сприяння цьому процесу, є не простим завданням через складність проблем [2].

Європейська зелена угода – це найбільш комплексна та найамбітніша програма захисту клімату та навколишнього середовища, започаткована ЄС (EU climate action and the European Green Deal). Ідея цієї стратегії, полягає у перетворенню ЄС на ресурсоефективну економіку спрямовану на реалізацію її до 2050 року [1].

Системну теоретико-множинну експертну модель задачі оцінювання та вибору деякого об'єкта дослідження у рамках концепції синхронізації з ініціативою Європейської зеленої угоди, представимо наступним чином:

$$\{C, K_E, K_S, K_I, M_C, G_E, G_S, G_I, M_A | f\}, \quad (1)$$

Де: $C = \{c_1; c_2; \dots; c_n\}$ – множина деяких об'єктів дослідження для оцінювання та вибору клієнтами; K_E – множина критеріїв оцінювання самого об'єкту дослідження, наприклад офісна інфраструктура, екологічна політика, синхронізація із принципами концепції синхронізації з ініціативою Європейської зеленої угоди та інші; K_S – множина критеріїв оцінювання суб'єктів, соціальна атмосфера та обмін знаннями; K_I – множина критеріїв оцінювання інноваційного потенціалу, тобто нові можливості фінансування, нові можливості для бізнесу покращуючи вищий рівень продуктивності щодо концепції синхронізації з ініціативою Європейської зеленої угоди; M_C – нечітка експертна модель оцінювання та вибору об'єкта дослідження в рамках концепції синхронізації з ініціативою Європейської зеленої угоди; G_E – екологічна ціль (важливість об'єкту); G_S – соціальна ціль (важливість суб'єкту); G_I – інноваційна ціль (взаємодія суб'єктів та бізнесу); M_A – модель агрегування вихідних даних експертної моделі M_C та цільових потреб клієнтів.

В результаті отримуємо вихідну оцінку f на основі якої будується ранжувальний ряд об'єктів дослідження для вибору клієнтами з врахуванням їх цільових потреб.

Оскільки наша задача є з області підтримки прийняття рішень за допомогою експертного оцінювання, тоді введемо наступні суб'єкти управління: системний аналітик – це особа, яка налаштовує та керує процесом оцінювання; експерт – формує множину критеріїв оцінювання для відповідних типів об'єктів дослідження, підбирає множину альтернативних варіантів та оцінює їх; особа, що приймає рішення (ОПР) – це працівник (клієнт), який приймає рішення щодо вибору об'єкта дослідження, він задає власні цільові потреби та, при потребі, вводить додаткові параметри для вибору [3].

Причиною зеленої політики є занадто швидкі зміни клімату, через антропогенне збільшення викидів парникових газів у 20 столітті. Європейська зелена угода є частиною міжнародних зусиль щодо зміни клімату. Ідея, що лежить в основі угоди, полягає в тому, щоб бути прикладом наслідування для інших країн. Для цього необхідно багато зусиль, ресурсів, інновацій та розробок нових методологій у екосистемі ресурсоефективної економіки. Одним із елементом такої екосистеми є розробка нових математичних методів та моделей, що базуються не тільки на критеріях, що забезпечують екологічний зелений курс, але і на цілях екологічної політики впливу на довкілля.

Список літератури

1. Kelemen M., Gavurova B., Polishchuk V. A Complex Hybrid Model for Evaluating Projects to Improve the Sustainability and Health of Regions and Cities. *Int. J. Environ. Res. Public Health*. 2022. №19. 8217. <https://doi.org/10.3390/ijerph19138217>
2. Gavurova B., Kelemen M., Polishchuk V. Expert model of risk assessment for the selected components of smart city concept: From safe time to pandemics as COVID-19. *Socio-Economic Planning Sciences*. 2022. 101253. <https://doi.org/10.1016/j.seps.2022.101253>
3. Kelemen M., Polishchuk V., Gavurova B., Andoga R., Matisková D. The Expert Model for Safety Risks Assessment of Aviation Environmental Projects Implementation Within the Investment Phase of the Project. *IREASE*. 2020. 13/6 P. 198-207. doi: <https://doi.org/10.15866/irease.v13i6.18268>

УДК 911.9:339.138

Ієвлєва Ю. В.
студентка 4 курсу
економічного факультету
Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна

THE MODERN CONCEPT OF GEOMARKETING AS A WAY OF INCREASE ORGANIZATION'S PROFIT

There are many tools that allow you to increase sales and profits of an organization. Geomarketing is one of the most innovative methods today.

Geomarketing is a relatively new concept for both Ukrainian geographers and marketers. Behind this concept is an interdisciplinary direction of research, the essence of which is the «integration» of tools of geographic science and tools of marketing. The result of this integration is a new business management tool that can be useful to many managers and, most importantly, it can increase profits several times [1].

It would seem that the location of the organization does not have a direct and obvious influence on the volume of sales. However, most often two organizations show completely different work results: one ensures dynamic development, growth in trade turnover and profit, and the other only manages to stay afloat, showing minimal or even zero profitability. At the same time, all the working conditions of the organizations can be almost completely identical: both the area of the retail premises, and the impressive design, and the professionalism of the staff. Similarly, two completely identical branches of the same bank can provide a completely different volume of customer transactions.

The modern concept of marketing consists in identifying problems, analyzing available sources of information, marketing intelligence and information monitoring. The modern concept of geomarketing is a technology for conducting marketing research for making strategic, conceptual and management decisions, based on the methods of geographic analysis of various spatially distributed objects and phenomena. Such studies make it possible to determine the target audience in the desired territorial unit, conduct a competitive analysis, determine the best location for a new facility, provide a forecast of commercial real estate turnover, develop tactics for an existing or planned facility, and evaluate the best use of a land plot [2].

The strategy of using the modern concept of geomarketing, which will increase the profit of the organization:

1. Know your customers. Knowing who the potential customers are is important for the company, as it will affect the types of products that will be on sale, the location of the branches, the way of communication with the customers themselves. Thanks to geomarketing, you can create very complete customer profiles: who they are, at what socio-economic level, where they live, how they travel and their buying habits.

2. Identify potential customers. Current customers should never be forgotten, the organization should also take care of them in order not to lose them, but it should also grow and acquire new customers. Knowing the profile of people who use the organization's services, it is possible to extrapolate it to more distant areas and identify more target customers.

3. Share customers' opinions about the organization in social networks. It is desirable to be aware of what customers are saying about the company, know their opinion in real time, interact

with them and make the necessary changes to improve the satisfaction of the future use of the organization's services.

4. Identify competitors. Not only must a business look at itself, but it must also observe what its competitors are doing. Geomarketing can offer a comprehensive analysis of the location of competing companies and take action based on this data.

5. Optimize the commercial network. In the case of opening several branches of the organization in different geographical locations, geomarketing provides a number of data and information about their economic indicators and the market share that master each of them. This is useful when you need to evaluate what actions to take, close one of the branches or change the marketing strategy to turn the number of potential customers into real buyers.

6. Identify new promising opportunities. It is important to first explore the various locations where potential customers with similar profiles are located as those who are already current customers of the organization's product.

7. Optimize transport routes. At the moment, geomarketing is combined with some provisions of logistics to analyze the efficiency and effectiveness of the current transport route. It also looks for different ways to adapt the route to new customers or needs.

8. Increase sales. Geomarketing offers a wealth of data about your customers, competition and new business opportunities. The job of the company manager is to evaluate this information, process it so that all this increases sales. Information is power, and geomarketing is information.

9. Increase popularity. In order for new customers to contact your business, it needs to be visible and popular, and the best place to get that visibility today is online.

The strategy of using the modern concept of geomarketing fully demonstrates that geomarketing is an important tool for business at various stages. This allows you to deeply know your own and reach potential new customers, as well as know the competition. In addition, geomarketing also helps an organization to work more efficiently and expand by finding the best areas where the business will perform better and achieve increased profits thanks to all the information and tools that geoanalytics tools provide.

Список літератури

1. Андерсон В.М. Геоменеджмент і геомаркетинг як інструменти сталого розвитку в умовах конкуренції регіонів. *Науковий вісник*. 2005. Вип. 15.7. С. 224 - 230.

2. Rosu L., Blăgeanu A., Ionuț-Ciprian I. Geomarketinga new approach in decision marketing: case study – shopping centres in iasi. *Lucrările seminarului geografic «dimitrie cantemir»*. 2013. No. 36. URL: https://www.researchgate.net/publication/291956981_GEOMARKETING_-_A_NEW_APPROACH_IN_DECISION_MARKETING_CASE_STUDY_-_SHOPPING_CENTRES_IN_IASI (date of access: 15.11.2022).

Василишин М. В.

викладач-методист кафедри економічних дисциплін
ВСП «Львівський фаховий коледж
харчової і переробної промисловості НХТ»

УПРАВЛІННЯ КОМАНДОЮ В УМОВАХ ВІЙНИ

У підручниках із менеджменту нема такого розділу, як «Управління командою в умовах війни». Багато пишуть про управління кризами (crisis management). Але криза – це не війна. Кожна людина проживає цей період по-своєму. Хтось відправляється на фронт, хтось стає волонтером, когось паралізує страх і депресія, а хтось приймає рішення бути менеджером. Тільки це не той менеджмент, що у мирний час. Як здійснювати управління в умовах загрози життю і невизначеності?

Для менеджера ситуація ускладнюється тим, що йому потрібно не тільки «впоратися із собою». Його команда дивиться на нього й очікує на співчуття, підтримку, розуміння, на чіткі і прозорі комунікації і... вчинки. Не всі менеджери можуть дати те, що від них очікують. Вони теж люди. А з іншого боку, те, що менеджерів потрібно підтримувати і організовувати команду, стимулює його до комунікації і взаємодії. Він змушений першим аналізувати інформацію, прогнозувати розвиток подій і приймати рішення.

Фактори, що впливають на роботу команди

На роботу команди впливає зовнішнє середовище (ринок, організація, ресурси), кількість і якість працівників (їх компетенції, мотивація), ролі у команді (чітко визначено хто і за що відповідає), процеси (комунікація, співпраця, конфлікти, атмосфера у колективі), а також цілі (чи досягає команда очікуваних результатів).

Зовнішнє середовище

Під час війни зовнішнє середовище стає джерелом небезпеки для команди як у фізичному так і в інформаційному плані. Ми не можемо ізолюватися від середовища і повністю ігнорувати його. Але ми можемо вивести себе із зони небезпеки вчасно і лишатися пильними, щоб вчасно виявити небезпеку. У психічному плані менеджерів потрібно намагатися обмежувати негативний вплив зовнішнього середовища на себе і на працівників. Люди відчують страх, розгубленість і всю палітру негативних емоцій. А ще вони роздратовані і безпорадні від того, що не можуть вплинути на ситуацію.

Що може зробити менеджер?

1. Проговорювати ситуацію словами у нейтральному і конструктивному тоні наскільки це можливо. Головне налагодити канал виводу із себе негативних емоцій через слова і дії. Проговорювання – це перший етап фіксації подій і осмислення того, що відбувається. Це плацдарм для майбутньої об'єктивної оцінки ситуації і планування.

2. Зменшити потік негативної інформації на команду. Вести позитивну і конструктивну комунікацію. Наприклад, не пересилати інформацію про наступний обстріл. Цю інформацію члени команди дізнаються і без вас. Можливо, краще поділитися хорошими новинами, або відправити аналітичний матеріал, який прогнозує розвиток подій. Взагалі з командою варто проговорювати сценарії розвитку подій. Це допомагає повернути відчуття контролю і впевненості.

Люди

У мирний час ми сприймаємо людей як професіоналів і джерело компетенцій (навичок, вмінь). Під час війни менеджери мають навчитися у першу чергу звертати увагу на психічний стан. Чому це важливо? Якщо людина у стані апатії або депресії, то все, що стосується робочого контексту, буде здаватися їй позбавленим сенсу.

Що може зробити менеджер?

1. Пам'ятати про те, що ви теж людина. Продіагностувати себе, у якому емоційному і психічному стані ви перебуваєте? Якщо ви у незадовільному стані, потрібно спочатку допомогти самому собі. Можна скористатися методичними матеріалами від психологів.

2. Продіагностувати членів команди: у якому емоційному і психічному стані перебувають вони. За потреби допомогти їм перейти до більш конструктивного стану. Ключове слово тут – «допомогти». Людина має прагнути впоратися із викликами сама, а менеджер допомагає. Можливі кроки: написати або здзвонитися з працівником, запитати чи він/вона у безпеці, запитати чи потрібна допомога і як ви можете допомогти.

Напевно, пора нам навчитися відрізняти ознаки ступору від панічного страху, а панічний страх від істерики. Ви знали, що під час нервового тремтіння не можна обіймати людину і притискати до себе? І не можна говорити їй «взьми себе в руки».

Пам'ятати, що менеджер може не все, у нього є межа компетентності і можливостей. У деяких випадках варто порадити працівникові звернутися до психолога або допомогти організувати зустріч/дзвінок із ним.

Структура команди (ролі)

Працівник, який був «сонною мухою» в офісі раптом демонструє дива громадянської зрілості і вершини продуктивності, а вчорашні лідери розгублені і паралізовані. Війна вчить нас займати позицію і відповідати на важливі питання щодо нашої ідентичності.

Що може зробити менеджер?

1. Пройти процедуру самовизначення самому. Чесно відповісти на питання «Хто я у ситуації війни?» Чому це важливо? Тому що відповідь на це питання дозволяє набувати суб'єктності та організовувати практичну дію. Коли ви знаєте, що ви волонтер, тоді легше визначити, що саме і як робити. Діяльність допомагає нам робити внесок у спільну справу, відчувати, що ми потрібні.

2. Допомогти самовизначитися членам команди. Хтось відчуває потребу допомогти армії, а хтось хоче продовжувати свою роботу. Ви не оцінюєте людей і не засуджуєте їх. А просто намагаєтесь уникнути ситуації, коли людина «ніде», зависла у ступорі і бездіяльності. Так може бути деякий час, але чи зможе така людина бути у вашій команді довго?

Процеси у команді

Виділяють три магістральні процеси у команді – комунікація, координація для виконання завдань і співпраця. У менеджерів великі проблеми з комунікаціями і в мирний час. А під час війни вони переростають у катастрофу. Багато менеджерів просто мовчать. Інші продовжують вести комунікації так, ніби нічого не сталося. Це дратує багатьох працівників. Як можна бути таким неадекватним? Деякі менеджери ведуть комунікації, але забувають, що вони самі перебувають під впливом емоцій і в деструктивному психічному стані. Цей стан може не співпадати із тим, як відчувають себе працівники. А відчувають вони себе по-різному. Хтось був два дні у дорозі і відходить від переїзду, а хтось втратив близького родича.

Що робити менеджерів?

Потрібно бути присутнім і вести комунікацію. Враховувати контекст, правильно підбирати теми і канал комунікації. Бути обережним, тому що некомпетентною і неадекватною комунікацією можна завдати шкоди команді і людям. Комунікація потрібна для того, аби люди відчували себе на зв'язку. В умовах війни команди для багатьох людей стають важливою опорою і джерелом стабільності. Загальне правило таке — повна відсутність комунікації гірша, ніж погана комунікація. У цього правила є виняток. Часом треба знати коли помовчати.

Цілі

Те, що було важливим і значимим у мирний час, здається безглуздим під час війни. Наступає певна дезорієнтація. Частково вона спричинена невизначеністю майбутнього.

Деякі менеджери заспокоюють людей і продовжують робити свою роботу. Інші розуміють, що контекст змінився.

Що може зробити менеджер?

1. Підтвердити працівникам у команді, що цілі і плани, над якими ви працювали, продовжують бути важливими і потрібними.

2. Змінити цілі і завдання з урахуванням контексту і ситуації, що склалася. Можна спочатку проговорити це із своїм керівником, можна залучити команду до обговорення. Чому це важливо? Цілі є джерелом сенсу. А сенс виступає ключовим фактором у мотивації і організації колективної діяльності. Для команди важливо знати: те, що вона робить, є потрібним.

Отож, ми спробували подивитися на роботу менеджера через контекст війни. Кожна людина проживає цей період по-своєму. Складність для менеджера полягає у тому, що йому потрібно «впоратися не тільки з собою», а ще й підтримувати і організовувати команду. Усі погляди звернені на нього. Є очікування від людей, що він або вона проявить своє лідерство.

Через турботу про команду менеджер змушений спілкуватися з людьми. Через процес комунікації з іншими він краще зрозуміє самого себе. Роль менеджера вимагає від нього аналізувати ситуацію, приймати рішення і займати позицію. Позиція дозволяє діяти. Вчинки говорять більше, ніж слова. Менеджер стає прикладом для своєї команди.

Працівники можуть працювати тільки тоді, коли перебувають у відповідному емоційному та психічному стані. Завдання менеджера – діагностувати самого себе і команду, а також робити все можливе, щоб забезпечувати стабільне робоче середовище.

Менеджер має намагатися знижувати негативний вплив зовнішнього середовища наскільки це можливо. Проговорювати і осмислювати ситуацію, вести конструктивну комунікацію, ділитися позитивними новинами, проговорювати сценарії розвитку подій.

Менеджер дасть можливість кожному члену команди визначитися, де він або вона можуть бути найбільш корисними в умовах війни. Поставиться з розумінням і буде цінувати вибір кожного. Буде намагатися зробити так, щоб команда стала опорою і джерелом безпеки у складний період.

Менеджер донесе до людей, що цілі і завдання, над якими вони працюють, продовжують бути важливими і потрібними. Інакше він сформулює нові цілі так, щоб вони були адекватними і враховували контекст. Менеджер тут є постачальником сенсу. Сенс дозволяє людям організувати спільну дію і досягти результату!

Список літератури

1. Василенко В.А. Теорія і практика розробки управлінських рішень. Навч. посіб. - К., 2018. - 417 с.
2. Виноградський М.Д. Менеджмент в організації. - К., 2017. - 303 с.
3. Коваленко М.А. Менеджмент трудової активності працівників підприємства. - Херсон, 2020. - 319 с.
4. Крушельницька О.В. Управління персоналом. - К., 2019. - 218 с.
5. Осовська Г.В. Комунікації в менеджменті. Навч. пос К.: Кондор, 2018. - 198 с.

Єгоров В. О.

магістр

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ЇХ РОЛЬ В МЕНЕДЖМЕНТІ ПІДПРИЄМСТВА

Нині якісна, об'єктивна та точна інформація посідає важливе місце в управлінській діяльності кожного підприємства. В умовах, які постійно змінюються саме збір, оперативна

обробка значних масивів інформації є підґрунтям прийняття ефективних управлінських рішень. Використання інформаційних технологій у обробці інформації дозволяє значно скоротити час на роботу та підвищити ефективність та результативність всіх бізнес-процесів, які відбуваються на підприємстві [1]. Отже, інформаційні технології є важливою складовою управління підприємством.

В управлінні підприємством застосовуються інформаційні технології обробки інформації, управління, автоматизованого офісу та експертних систем. Інформаційні технології обробки даних дозволяють вирішити добре структуровані завдання на рівні виконавчої діяльності персоналу, який має не високу кваліфікацію для виконання операцій, які повторюються. Окрім того, інформаційні технології дозволяють зробити процес організації цілісним, об'єднати розрізнені завдання в єдині процеси [3].

Інформаційні технології у менеджменті виконують наступні функції:

- функція автоматизації управління, яка сприяє пришвидшенню обробки інформації та надає можливість ефективного планування робочого часу управлінського персоналу;
- функція координування, яка передбачає уточнення та упорядкування поточної роботи підприємства;
- функція планування, яка передбачає проведення аналізу і розрахунків основних показників діяльності підприємства;
- мотиваційна функція, яка полягає у отриманні, обробці та відображенні результатів соціальної інформації;
- контрольна функція, яка передбачає здійснення оперативного контролю за виконанням всіх операцій, які проводяться на підприємстві. Сучасна автоматизована система управління підприємством включає до свого складу різні види прикладного та спеціалізованого програмного забезпечення, експертні системи для проведення інженерного аналізу та моделювання.

У загальній структурі систем автоматизованого управління підприємством можна виділити підсистеми проектування, які виконують операції геометричної побудови та моделювання, розробки проектної документації та виконання багатовимірних аналізів за допомогою технологій штучного інтелекту, які обслуговують підсистеми, що включають інтерфейс користувача та підсистеми розробки, проектування та супроводу програмного забезпечення.

Залежно від особливостей та сфери застосування в автоматизованій системі управління підприємства використовують такі види забезпечення [2]:

- технічне забезпечення, яке виконує обслуговування системи, а також їхньої архітектури;
- математичне забезпечення, яке дозволяє відобразити математичні алгоритми, які формують моделі, графи, банки знань, що використовуються для проектування;
- програмне забезпечення являє собою набір програмних додатків, що використовуються для здійснення функціональних можливостей системи;
- лінгвістичне забезпечення, що дозволяють здійснити взаємодію між розробником, апаратним та програмним забезпеченням;
- організаційне забезпечення, подане у вигляді комплексу робочої документації, специфікацій, графіків проектування, посадових інструкцій, штатних розкладів та інших документів, що регламентують діяльність проектно-конструкторської організації.

Отже, інформаційні технології управління застосовують з метою виконання інформаційного обслуговування працівників підприємства, які пов'язані з прийняттям рішень, а інформаційні технології автоматизованого офісу дозволяють доповнити існуючі системи зв'язку персоналу з апаратним і програмним забезпеченням. Інформаційні технології підтримки прийняття рішень сприяють виробленню управлінських рішень та автоматизованому процесу вибору альтернативи.

Список літератури

1. Китаєва О. Застосування інформаційних технологій в менеджменті та економіці. URL: http://sophus.at.ua/publ/2011_11_15_16_kampodilsk/section_7_2011_11_15_16/zastosuvannja_informacijnikh_tekhnologij_v_menedzhmenti_ta_ekonomici/9-1-0-247

2. Пурій Г.М. Інформаційні системи і технології в управлінні діяльністю підприємства. Ефективна економіка. 2019. № 6. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.6.56

3. Пшенична О.С. Використання інформаційних технологій у майбутній діяльності менеджера: функціональна структура та професійна підготовка.

УДК 336.71

Лисенок О. В.

д. е. н., професор

професор кафедри фінансів

Національний університет харчових технологій

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ БАНКУ

На сучасному етапі розвитку ринкової економіки України уже тривалий час є актуальним питання щодо пошуку шляхів підвищення економічної ефективності праці персоналу банківської установи, що пояснюється суттєвою участю банків у сучасних фінансово-економічних процесах в економіці країни. У зв'язку з цим підкреслимо, що банківські установи є важливим елементом фінансової системи будь-якої держави й їх головне призначення полягає у необхідності забезпечення процесу розширеного відтворення виробництва та безперервного здійснення розрахунків між економічними суб'єктами. Основні макроекономічні показники (грошова маса, темп інфляції, процентні ставки, валютний курс) безпосередньо пов'язані з діяльністю банків, а їх здатність трансформувати фінансові ресурси в надані кредити впливає на процес перерозподілу грошових коштів між різними галузями економіки. Банківські установи також беруть активну участь у перерозподілі фінансових потоків між юридичними та фізичними особами, тому ефективність функціонування всіх суб'єктів підприємницької діяльності суттєво залежить від ефективної діяльності персоналу банків. Таким чином, за сучасних умов розвитку економіки та фінансових ринків зокрема, проблема визначення і оцінки економічної ефективності діяльності персоналу банківських установ стає все більш актуальною та потребує пошуку шляхів її вирішення.

Поняття економічної ефективності застосовується на різних рівнях економіки країни, у тому числі і на рівні банківської системи та окремих фінансово-кредитних установах. Тому дослідження економічної ефективності діяльності персоналу необхідне з точки зору визначення, в першу чергу, впливу банків на розвиток вітчизняної економіки, задоволенні клієнтів банківськими послугами, регулюванні грошової маси, що впливає на інфляційні процеси і, насамкінець, для визначення довіри до банків з боку суспільства. Проте в літературі зустрічаються дослідження, в основному, економічної ефективності діяльності підприємств, оскільки саме вона, в першу чергу, цікавить підприємців, чи то у сфері виробництва, чи то у сфері банківського бізнесу, адже економічна ефективність характеризує рентабельність їх фінансово-економічної діяльності. Економічна ж ефективність діяльності персоналу банку визначається фінансовою результативністю операцій та послуг, що надаються банківськими установами при здійсненні ними функцій фінансового посередництва, а основними суб'єктами творення такої результативності є працівники банківської установи.

Слід також зауважити, що особливості фінансово-економічної діяльності банків визначальним чином впливають на формування критеріїв та методик визначення й оцінки економічної ефективності діяльності їх працівників, оскільки головна увага при

дослідженні зосереджується саме на посередницькій ролі банків у перерозподілі тимчасово вільних грошових коштів між всіма суб'єктами економіки та збільшенні обсягів споживання за рахунок забезпечення персоналом ефективної банківської діяльності. Тому можемо зробити висновок, що економічна ефективність діяльності персоналу банку – це поняття, що визначає зв'язок між наявними у банку фінансовими ресурсами і результативністю від їх використання працівниками банківської установи, що впливає на її загальну рентабельність.

Отже, за сучасних умов розвитку економіки України, підвищення економічної ефективності діяльності банківського персоналу є першочерговим завданням, порівняно з іншими суб'єктами підприємницької діяльності та економічними системами, тому проблема її адекватного визначення та оцінки досі залишається актуальною науковою проблемою. Для банківської системи дане питання особливо важливе, оскільки від того, наскільки ефективно банки здійснюють свою діяльність, яким чином вони виконують свої основні функції, суттєво залежить економічна діяльність інших суб'єктів господарювання.

У зв'язку з цим зауважимо, що сьогодні, для досягнення вітчизняною банківською системою певного рівня економічної ефективності, необхідно здійснювати такі основні заходи:

- 1) у першу чергу, потрібна стабілізація фінансово-економічної ситуації в Україні;
- 2) налагодження співпраці вітчизняних банківських установ з органами державної влади, шляхом реалізації спільних соціально-економічних програм та проектів;
- 3) необхідно розробити, запровадити і забезпечити функціонування системи оцінки економічної ефективності діяльності банківських працівників.

Таким чином, дослідження економічної ефективності діяльності персоналу банку дає можливість більш комплексно та всебічно проаналізувати й оцінити банківську діяльність, в першу чергу, з точки зору задоволення потреб суспільства. З приводу цього зауважимо, що формулювання та аналіз економічних аспектів діяльності персоналу банку дає підстави для розуміння його сутності не лише як фінансового посередника, який виконує три базові фінансові операції, а й суспільного інституту, який за допомогою своїх співробітників сприятиме розвитку та підтримці стабільності сучасного суспільства.

УДК 65.012

Продіус О. І.

д. е. н., доцент,

завідувачка кафедри менеджменту,

Національний університет «Одеська політехніка»,

Журило М. В.

магістрант

Національний університет «Одеська політехніка»,

Горбач Ю. Ю.

магістрант

Національний університет «Одеська політехніка»

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Функціонування сучасних підприємств пов'язане з проблемою підвищення ефективності їх діяльності. Її суть полягає в тому, що маючи певний рівень своєї діяльності, підприємство прагне отримати вищих результатів. Цього можна досягти, приймаючи виважені управлінські рішення, впроваджуючи новітні технології та засоби забезпечення

функціонування підприємств, створюючи підстави для формування системи економічної безпеки тощо [1].

Підвищення ефективності економічної діяльності підприємства є однією з центральних проблем в економіці. Особлива значимість проблеми ефективності виробництва зумовлює необхідність правильності обліку та аналізу рівня та масштабу ефективності всіх засобів та елементів виробництва. Визначення ефективності потребує застосування методів кількісного аналізу та вимірювання, що передбачає встановлення критерію економічної ефективності.

Широке коло питань, пов'язаних з дослідженнями ефективності функціонування підприємств знайшли відображення у роботах вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, таких, як: Е. Долан, П. Друкер, Ф. Кене, В. Ковальов, Х. Лібенштайн, К. Макконелл, М. Мескон, В. Паретто, В. Петті, О. Рац, Д. Рікардо, Ю. Сурмін, С. Фішер, Д. Хан, Т. Хачатуров, О. Шеремет, Й. Шумпетер [2].

У наукових працях визначено, що економічна ефективність охоплює всі стадії суспільного виробництва, є основою побудови кількісних та якісних критеріїв діяльності підприємства та використовується для формування матеріально-структурної, функціональної та системної характеристик процесів розширеного відтворення. Процес вимірювання очікуваного або досягнутого рівня ефективності діяльності підприємства (організації) має методологічний зв'язок, перш за все, з визначенням відповідного критерію та формуванням відповідної системи показників.

Механізм підвищення ефективності економічної діяльності підприємства – сукупність організаційних форм реалізації, інструментів та методів управління, що спрямовані на підвищення ефективності економічної діяльності за рахунок оптимізації використання ресурсів підприємства, у виробничій, фінансовій та інвестиційній діяльності, і дозволяють досягти максимального економічного ефекту для підприємства та суспільства загалом. У рамках механізму відбувається взаємодія між підсистемами, структурними одиницями підприємства, а також взаємодія самого підприємства з іншими суб'єктами економічних відносин для забезпечення ефективності економічної діяльності підприємства [3].

Система показників ефективності фінансово-господарської діяльності повинна включати групи основних показників: узагальнюючі показники ефективності економічної діяльності; показники ефективності використання праці (персоналу); показники ефективності використання основних та оборотних виробничих фондів; показники ефективності використання фінансових коштів, таких як оборотні кошти та інвестиції.

Кожна з цих груп включає певну кількість конкретних абсолютних або відносних показників, які характеризують загальну ефективність господарювання або ефективність використання окремих видів ресурсів. Розрахунки загальної ефективності доцільно проводити у процесі планування господарства для характеристики ефекту, який буде отримано в результаті виділених під час розгляду плану капітальних вкладень, і навіть з метою оцінки фактичної економічної ефективності вже виконаних витрат.

Необхідно зазначити, що найважливішими факторами підвищення ефективності виробництва сьогодні є: прискорення науково-технічного прогресу, підвищення технічного рівня виробництва; підвищення якості продукції; інноваційна політика; активізація диверсифікації, спеціалізації та кооперування; удосконалення організації виробництва та праці на підприємствах; удосконалення системи мотивації до праці; посилення соціально-психологічних факторів; активізація людського фактора на основі демократизації та децентралізації управління; підвищення відповідальності та творчої ініціативи працівників, всебічного розвитку особистості, посилення соціальної спрямованості у розвитку виробництва; підвищення загальноосвітнього та професійного рівня працівників; поліпшення умов праці та техніки безпеки; підвищення ефективності екологічного менеджменту.

Список літератури

1. Васюта В. Б., Кулага М. О. Оцінка ефективності господарської діяльності підприємства та розроблення заходів щодо її підвищення. *Modern Economics*. 2019. № 15(2019). С. 41-48.
2. Шляга О.В. Ефективність господарської діяльності: сутність та підходи. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. Вип. 1(01). С. 43-48.
3. Економіка і управління підприємствами: теорія, методика, практика: колективна монографія / Кол. авторів. Полтава: ПП «Астрая», 2020. 240 с.

УДК 005:6

Станьковська І. М.

к.е.н., доцент

кафедри менеджменту та адміністрування

Смага Л. Р.

аспірант кафедри менеджменту та адміністрування

Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ В ІТ-ОРГАНІЗАЦІЯХ

Конкурентоспроможність підприємства на ринку в значній мірі залежить від його здатності адаптуватись до потреб сьогодення, використовувати сучасні технології управління та цифровізації.

Згідно даних статистичного порталу «Прогнози витрат на інформаційні технології у світі» загальні витрати організацій у сфері інформаційних технологій зросли на 25% протягом останніх 10 років [1]. В той же час, стрімкий розвиток індустрії, постійно зростаючі затрати та відсутність достатньої кількості кваліфікованих кадрів на світових ринках дозволили Україні зайняти певну частку ІТ-ринку [2]. Незважаючи на війну в Україні, сфера інформаційних технологій зберігає свою стійкість та, подекуди, динаміку розвитку не в останню чергу через свою обмежену залежність від внутрішньої економіки, оскільки більшість послуг є експортними. Сьогодні Україну називають однією з країн-лідерів світового ринку аутсорсингу в ІТ-галузі. А це, у свою чергу, вимагає від підприємств-партнерів дотримання відповідних загальнозрозумілих правил співпраці, що може бути реалізовано за рахунок управління якістю, впровадження та дотримання міжнародних стандартів якості серії ISO 9000.

Управління якістю в ІТ підприємствах України реалізовується за двома підходами [3]:

1. Еволюційним, якщо користуватись моделями еволюції зрілості організацій, то можна зробити припущення, що управління якістю як обов'язкова складова впроваджується організаціями, що знаходяться на 3 рівні (або близькі до нього) і вище у цих моделях (при 5-рівневій шкалі, де «1 – не зріла організація, малоефективна, відсутнє документування процесів тощо; 5 – повністю зріла організація, якісно ефективніша за конкурентів, наявна процесна документація, наявна гнучкість до змін, постійне впровадження покращень»). Даний підхід не вимагає обов'язкового отримання сертифікатів відповідності, оскільки організація може обмежитись впровадженням практик управління якістю «на словах».

2. Вимушеним, якщо це зумовлено бізнес-необхідністю. Прикладом тут виступають ситуації, коли підприємство хоче розпочати (або, ймовірно, щойно розпочало) співпрацю з контрагентом, котрий має впроваджені принципи управління якістю у своїй організації і вимагає того ж від своїх підрядників. Іншим прикладом застосування даного принципу є ведення бізнесу у сфері, що є сильно регульованою з боку держави або інших

контролюючих органів та, як наслідок, вимагає контролю на кожному етапі співпраці. Такий принцип впровадження систем управління якістю на підприємстві буде зазвичай вимагати не лише формального визнання організацією слідуванню концепції управління якістю, а я отримання відповідного сертифікату.

Сьогодні, в українських підприємствах ІТ галузі стає все більш актуальним впровадження стандартів управління якістю. Одними з них (і, ймовірно, найбільш розповсюдженими) є стандарти «сім'ї ISO 9000» та пов'язані з ними. Організації керуються стандартом 9001:2015, який описує в деталях критерії, яким організація повинна слідувати, щоб впровадити в себе системи управління якістю. Слідування даному стандарту та наявність відповідного сертифікату від Міжнародної Організації по Стандартизації дозволяє стверджувати, що організація має впроваджену систему управління якістю. При цьому, існують певні сфери бізнесу, які вимагають від ІТ-організацій відповідати додатковим критеріям. ISO 18091:2019 є одним з таких прикладів – ІТ-організація повинна відповідати критеріям даного стандарту, щоб співпрацювати з органами місцевого самоврядування, що того вимагають. Іншим прикладом додаткових критеріїв, яким ІТ-організація повинна відповідати є стандарт ISO 13485:2016. Дотримання його вимог часто є обов'язковим для ІТ-організації, які працюють з медичними приладами (виробляють самі медичні прилади або розробляють для них програмне забезпечення). Прикладом ІТ-організації, яка отримала сертифікат відповідності ISO 22301 – Business Continuity Management Systems у 2022 році є Cargemini Engineering Ukraine. Цей стандарт підтверджує, що компанія залишається стабільною у кризові часи, а Cargemini Engineering Ukraine, відповідно, може підтримувати операційну діяльність та надавати якісні послуги в критичних ситуаціях.

Підсумовуючи, варто зазначити, що стандарти управління якістю привертають все більше уваги з боку ІТ-підприємств України, проте, з точки зору системного впровадження, системи управління якістю все ще не є настільки розповсюдженими як на західних ринках.

Список літератури

1. Information technology (IT) spending forecast worldwide from 2012 to 2023, by segment. URL: <https://www.statista.com/statistics/268938/global-it-spending-by-segment/>
2. Development of Ukrainian IT Industri. Analytical report. 2018. URL: https://brdo.com.ua/wp-content/uploads/2018/12/IT_report_eng_F-1.pdf
3. Marimon F., Melão N., & Bastida R. Motivations and benefits of quality management systems in social services: mediation of the implementation process. Total Quality Management & Business Excellence. 2021. V. 32. P. 693-718 URL: <https://doi.org/10.1080/14783363.2019.1626707>

УДК 005

Стамат В. М.

к.е.н, доцент

доцент кафедри менеджменту та маркетингу,

Миколаївський національний аграрний університет

Богданова А. Ю.

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти,

Миколаївський національний аграрний університет

ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ОДНА ІЗ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ МЕНЕДЖМЕНТУ

Найчастіше у робочій сфері менеджерів переслідує велике навантаження, неорганізованість, і як наслідок – незадоволення від праці, втрата сил і мотивації, синдром

хронічної втоми (інша назва - синдром менеджера, що на відміну від інших робітничих синдромів, що існують також, не покидає жертву після завершення робочого дня) з переходом у вигорання, небажання жити таким життям, тощо. Навіть намагаючись змінити стиль життя, ведення праці або управління власним бізнесом, не досягти успіху, не знаючи з чого починати, та як саме необхідно рухатись далі. Усе це сприяло тому, що підприємці та менеджери почали активно організовувати власний робочий час, що сприяло раціональному розподілу сил, внаслідок чого виникла технологія тайм-менеджменту.

Завдання менеджера XXI століття полягає у тому, що необхідно досконало оволодіти навичками управління за умов мінливого середовища. Воно може бути вирішене за допомогою таких важливих інструментів менеджменту, як тайм-менеджмент та самоменеджмент. Тайм-менеджмент (англ. time management – управління часом) – напрям менеджменту та його професійна навичка, що визначена як навмисні дії, що спрямовані на ефективне управління й використання часу для досягнення конкретних цілей діяльності [1].

За результатами досліджень можемо зазначити, що тайм-менеджмент містить у собі такі аспекти: ефективне планування; постановку цілей та завдань; встановлення термінів, яких обов'язково необхідно дотримуватись та виконувати у кінцевий строк; моніторинг використаного часу на ту чи іншу роботу; делегування обов'язків відповідно до інтересів та спеціалізації працівників; вміння відмовляти, якщо завдання не входить до обов'язків менеджера; визначення завдань, які можна виконати самостійно та у команді; пріоритетність завдань (розподіл на термінові і важливі); витрати часу на правильну діяльність (вчасну роботу); організацію робочого місця (тримання речей на своїх місцях, адже це заощадить час менеджера, який йде на непотрібні пошуки) [2].

З цього ми можемо зрозуміти, що тайм-менеджмент має багато переваг у виконанні професійної діяльності менеджера, проте не єдиними завданнями закладається успіх його застосування, адже відбувається явище самоменеджменту (самовиховання) особистості, що формується навичками управління часом і має такі прояви: пунктуальність, дисциплінованість, організованість, впевненість у собі та своїх діях, відчуття власних можливостей та часу, підвищення стресостійкості (навіть за надзвичайних ситуацій), розумових якостей і логіки, зосередженості, та багато інших якостей.

Зазначені вище методи успішного тайм-менеджменту важко дотримуватись, особливо на початку шляху діяльності менеджера, який повинен розвивати у собі ці навички на практиці та у комплексі. Це є необхідною та важливою складовою успішного управління й бізнесу.

Можемо відмітити складнощі, з якими стикається кожен менеджер: близько 82% людей не мають системи управління часом, а отже не досягають своєї повної ефективності; середньостатистичний працівник витрачає 52% часу кожного робочого дня на виконання малоцінних; у середньому кожен робітник відволікається 11 разів на годину або майже кожні шість хвилин; близько 12% робочого часу на день нераціонально і непродуктивно витрачається соціальні мережі.; витрачаючи 10-12 хвилин на планування свого дня, можна заощадити дві години часу; середньостатистична людина шукаючи для себе найкращий метод управління часу пробує близько 13 методів, адже важко знайти той самий баланс між власною зручністю, ефективністю роботи та взаємодії з іншими членами команди [3,4].

Ефективними техніками тайм-менеджменту є: принцип Парето (правило 80/20); ABC-XYZ аналіз (хронометраж); метод Ейзенхауера (матриця «терміново-важливо», експрес-аналіз; метод ALPEN (Альпи); «З'їжте жабу на сніданок!» – одна із багатьох технік Брайана Трейсі [5].

Отже, управління часом – це головний інструмент менеджменту, загальна назва методів і навичок призначених для планування та контролю часу, витраченого на різні види

діяльності, з метою підвищення її ефективності та продуктивності. Витрати часу менеджера – це головний критерій його оцінювання незалежно від роду діяльності.

Список літератури

1. Краснокутська Н.С., Нащекіна О.М., Замула О.В. Менеджмент : навч. посіб. Харків : Друкарня Мадрид, 2019. 231 с.
2. Management study guide: Time Management - Meaning and its Importance / Prachi Juneja. URL : <https://www.managementstudyguide.com/time-management.htm> (дата звернення: 19.09.2022).
3. Zippia: 22 time management statistics [2022] / Sky Ariella. URL : <https://www.zippia.com/advice/time-management-statistics/> (дата звернення: 23.09.2022).
4. Spica: The Ultimate List: 58 Time Management Techniques & Our Top 10 Picks (with mindmap) / Blaz Kos. URL : <https://www.spica.com/blog/time-management-techniques#other-techniques> (дата звернення: 23.09.2022).
5. Брайан Трейсі. Зроби це зараз. 21 чудовий спосіб зробити більше за менший час. США : Berrett-Koehler Publishers, 2017. URL : <https://appi.org.in/AwardPdf/7a71babe-d761-42d1-a5de-5919291b397e.pdf> (дата звернення: 23.09.2022).

УДК 331: 335.01

Усатенко О. В.

к.т.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту,
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»,

Іванова О. О.

бакалавр факультету менеджменту, гр. 073-20-1,
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

ДЕЯКІ ПИТАННЯ РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН МІЖ РОБОТОДАВЦЯМИ І ПРАЦІВНИКАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Погоджуємося із К.С. Машковим, що головною цінністю будь якої держави є людський капітал та ефективна комунікація між державою, бізнесом і громадянами. Саме в умовах воєнного стану, коли кожне людське життя перебуває під загрозою, а вихід держави із пост-воєнної нестабільності неможливий без продуктивної праці, набуває особливої актуальності налагодження умов, які сприяють максимальній віддачі громадян обраній професії і своїм функціональним обов'язками [1]. З іншого боку, керівники будь-яких підприємств вимушені враховувати питання, які регулюють трудові відносини між роботодавцями і працівниками в умовах воєнного стану.

А. Мевша, в свою чергу, доводить, що роботодавцю на період дії воєнного стану необхідно передбачати особливості регулювання трудових відносин, які стосуються укладення трудових договорів під час дій воєнного стану, переведення та зміни істотних умов праці, розірвання трудового договору з ініціативи працівника або ж роботодавця, надання відпусток та багато інших актуальних на сьогодні питань. В той же час, за її думкою, потребує доопрацювання питання трудових відносин працівників в районах бойових дій та тих, які залишились на окупованих територіях [2].

Указом Президента України від 24.04.2022 № 64/2022 [3] в Україні введено воєнний стан з 24 лютого 2022 р. строком на 30 діб. На даний момент воєнний стан в Україні продовжено до 19.02.2023 р. 15 травня 2022 р. Верховною Радою України прийнято Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» № 2136-IX (далі –

Закон № 2136-IX) [4]. Відповідно з пунктом розділу 2 «Прикінцеві положення» Закону № 2136-IX главу XIX «Прикінцеві положення» Кодексу законів про працю України [5] доповнено пунктом 2 наступного змісту: «2. Під час дії воєнного стану, введеного відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [6], діють обмеження та особливості організації трудових відносин, встановлені Законом України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану».

Згідно з частинами другою, третьою статті 1 Закону № 2136-IX на період дії воєнного стану не застосовуються норми законодавства про працю у частині відносин, врегульованих Законом України «Про правовий режим воєнного стану».

Положення Закону № 2136-IX, які регулюють деякі аспекти трудових відносин інакше, ніж Кодекс законів про працю України – мають пріоритетне застосування на період дії воєнного стану.

Так частина третя статті 32. Переведення на іншу роботу. Зміна істотних умов праці Кодексу законів про працю України формулюється наступним чином «У зв'язку із змінами в організації виробництва і праці допускається зміна істотних умов праці при продовженні роботи за тією ж спеціальністю, кваліфікацією чи посадою. Про зміну істотних умов праці – систем та розмірів оплати праці, пільг, режиму роботи, встановлення або скасування неповного робочого часу, суміщення професій, зміну розрядів і найменування посад та інших – працівник повинен бути повідомлений не пізніше ніж за два місяці».

Але згідно із статтею третьою частини другої Закону № 2136-IX у період дії воєнного стану норми частини третьої статті 32 Кодексу законів про працю України щодо повідомлення працівника про зміну істотних умов праці не застосовуються.

Відтак, при використанні вказаної правової норми можливі випадки зловживання з боку роботодавців щодо працівників, які можуть проявлятися в неповідомленні працівників щодо зміни, наприклад, режиму роботи, пільг, систем та розмірів оплати праці тощо, що може привести до соціальної напруженості на підприємствах будь-якої форми власності.

Список літератури

1. Машков К.Є., Горностаєв О.Б., Товт Т.О. Особливості трудових відносин в умовах воєнного стану: нормативно-правове регулювання. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 1. С. 125–131.

2. Мевша А. Особливості трудових відносин у період дії воєнного стану. Конференція цивільне право. 2022. С.151–154. URL: <https://cutt.ly/8MZSnmU>

3. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>

4. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>

5. Кодекс законів про працю України: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>

6. Про правовий режим воєнного стану: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

СЕКЦІЯ 18
SECTION 18

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, СІМЕЙНЕ ПРАВО, ЖИТЛОВЕ
ПРАВО, МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО
CIVIL LAW AND PROCEDURE, FAMILY LAW, HOUSING LAW,
INTERNATIONAL PRIVATE LAW

УДК 340.12

Вербицька К. В.

студентка 4 курсу ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Науковий керівник:

Карпенко Р. В.

к.ю.н., доцент кафедри цивільно-правових дисциплін,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТЛОМ ВПО
НА ДЕРЖАВНОМУ РІВНІ**

На сьогодні, загальною проблемою для кожної внутрішньо переміщеної особи є доступ до комфортного та безпечного житла. З періоду 24.02.2022 року за даними міжнародної організації міграції станом на 17 квітня 2022 року загальна кількість переселенців на території України дорівнювала 7 700 000 осіб, що складає 17,5% від загального населення України [1]. В більшості, переселенці зацікавлені отриманням житлового приміщення з комфортними умовами для тимчасового проживання, що є можливим на сьогодні відповідно до Постанови «Про затвердження Порядку формування фондів житла для тимчасового проживання» що встановлює та визначає умови, за яких громадяни, що не мають житла, або втратили його, можуть набути даного права [2]. Варто зазначити, що створення фондів тимчасового житла не є новим для громадян України, тому що, практикою вже були сформовані дані житлові фонди, на основі яких був розроблений облік громадян, що потребують тимчасового житла в період з 2014 року по 2022 рік. Однак, введення воєнного стану в державі, та доволі значні наслідки збройної агресії з боку російської федерації вплинули на стан життя вагомому відсотка людей, через що на сьогодні виникає актуальна потреба в забезпеченні переселенців державними гарантіями на належному рівні. Відповідно до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» внутрішньо переміщена особа має право на: «1) безпечні умови життя; 2) забезпечення її належними умовами для постійного чи тимчасового проживання; 3) оплату вартості комунальних послуг; 4) забезпечення можливості безоплатного тимчасового проживання органами виконавчої влади» [3]. Крім того, стаття 11 даного закону закріплює прями́й обов'язок органів державної адміністрації сприяти вирішенню проблеми, шляхом надання у користування житлового приміщення, чи іншого соціального житла. Нововведенням щодо вирішення стану цієї проблеми, були прийняття Кабінетом Міністрів України постанови щодо «Заходів з формування фондів житла, призначеного для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб» яким було затверджено порядок «формування тимчасового житла, ведення обліку ВПО, визначено порядок викупу, будівництва та ін.» [4]. Дана постанова унормувала процеси щодо питань формування фондів житла ВПО, та порядок його надання. Перш за все, це може бути викуп житлового приміщення за кошти з державного бюджету, однак, як показує практика при реалізації даного заходу, він є доволі складним з точки зору фінансового забезпечення. Крім того, при укладенні договору оренди житлового приміщення загальний строк дорівнює одному року, з можливістю його продовжити, однак чи дійсно для ВПО буде дійсна така можливість можна дізнатися лише з часом. За розробкою співробітників відділу досліджень якості життя населення ІДСД ім. М.В. Птухи НАН України були встановлені невтішні розрахунки, відповідно до яких для задоволення потреби в житлі хоча б для 185,9 тис. переселенців «держава повинна надати близько 53,4 тис. квартир, що в загальному становлять витрати понад 68,9 млрд грн» [5]. Враховуючи загальний відсоток

переселенців станом на сьогодні, швидко забезпечити значну кількість громадян даним способом неможливо, тому, на нашу думку, він є надієвим механізмом отримання тимчасового житла. Іншим чином держава може забезпечити житлом громадян шляхом будівництва нового житла. На наш погляд, держава повинна здійснити ще низку заходів для врегулювання даного питання, а також, брати до уваги міжнародний досвід щодо забезпечення ВПО житлом.

Список літератури

1. Міжнародна організація з міграції, (2022). Звіт про внутрішнє переміщення в Україні. Опитування загального населення. Раунд 3 - 17 квітня 2022 року. Доступ за посиланням: https://displacement.iom.int/sites/default/files/public/reports/IOM_Ukraine%20Displacement%20Report_R3_UKR.pdf

2. Про затвердження Порядку формування фондів житла для тимчасового проживання та Порядку надання і користування житловими приміщеннями з фондів житла для тимчасового проживання. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/422-2004-п#Text> (дата звернення: 15.11.2022).

3. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> (дата звернення: 15.11.2022).

4. Деякі заходи з формування фондів житла, призначеного для тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/495-2022-п#Text> (дата звернення: 15.11.2022).

5. Реут А.Г., Ю.Л. Когатько. Житлова проблема в Україні на тлі війни 2022. Демографія та соціальна економіка. 2022. Т. 3. С. 123–144. URL: <https://doi.org/10.15407/dse2022.03.123> (дата звернення: 06.11.2022).

УДК 347.9

Галушко А. Л.

студентка 3 курсу

Державний торговельно-економічний університет

ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА: «НЕ НА ЧАСІ»?

Разом з початком нового тисячоліття у наше життя прийшла діджитал-ера. Таким чином, процес цифровізації став своєрідним каталізатором відносин у суспільстві. За допомогою новітніх технологій ми започаткували нові реальності у вигляді «цифрової економіки», «цифрового правосуддя» тощо. Й очевидно, що сам процес діджиталізації передбачає перехід на новий, на вищий рівень суспільних відносин, а тому потребує детального нормативного регулювання та правового захисту з боку держави.

Паоло Бруно зазначав, що попит на правосуддя невпинно зростає, а це значно збільшує навантаження на судову систему в цілому [1]. Така тенденція спостерігається всюди. Збільшення навантаження на судову систему вимагає постійного підвищення її ефективності, а особливо оцифрування.

Розвиток законодавчої бази, спрямованої на ефективне регулювання суспільних відносин в електронному просторі, є неодмінним елементом захисту прав і свобод людини та громадянина в сучасних умовах. Процес цифровізації прискорює процес обміну інформацією за допомогою нових засобів зв'язку. Інформація стає доступнішою для передачі та поширення, а підвищення швидкості передачі інформації збільшує швидкість документообігу та транзакцій.

Проходження всіх етапів реформ з оцифрування цивільного процесу, зокрема, запровадження повного пакету інформаційно-комунікаційних технологій, означає, що цивільні справи починатимуться з розгляду онлайн через єдиний портал, завершуючи безпаперовим судовим розглядом. Тобто не буде більше марно витрачених коштів та десятки паперів.

Наразі, Україна використовує переваги 21-го століття: дистанційну участь сторони в судовому процесі через проведення відео конференції з учасником процесу. [2] Також існує «Кабінет електронних сервісів», який дає змогу скористатись перевагами електронного суду, а саме: сплатити судовий збір онлайн, мати інформацію щодо стадії розгляду судових справ, відправляти процесуальні документи новою поштою, отримувати інформацію з Єдиного державного реєстру судових рішень, відправка повістки SMS повідомленням.

Ще в 2017 році в черговій редакції ЦПК України на законодавчому рівні було закріплено функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи. Система повинна була почати свою роботу через два роки, але її повне впровадження відклали.

17.08.2021 р. рішенням Вищої Ради правосуддя було затверджено «Положення про порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи». У Положенні визначили порядок вчинення процесуальних дій в електронній формі з використанням таких підсистем як "Електронний кабінет", "Електронний суд" та підсистеми відеоконференцв'язку та окреслили особливості використання в судах та органах системи правосуддя іншого програмного забезпечення в перехідний період до початку функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи у складі всіх підсистем (модулів). [3] Такі зміни дозволили судам здійснювати розгляд справ дистанційно, у режимі реального часу, що стало зручною перевагою в період карантину. [4] Повний запуск ЄСІТС розробники прогнозували на 2023 рік, але повномасштабне російське вторгнення цьому завадило.

В умовах воєнного стану норми матеріального права захищаються в порядку, який встановлений процесуальним правом. До того ж вони часто коригуються – вносяться необхідні зміни, які підлягають використанню за таких складних часів.

Війна застала і виявила очевидні недоліки нашої судової системи, починаючи від неукомплектованості судів й відсутності завершених реформ, закінчуючи недоліками декларативного електронного судочинства. Та попри труднощі суди продовжують безперебійно працювати.

Наразі, з пунктів цифровізації, у нас активно практикується направлення до суду процесуальних документів, які підписані електронним цифровим підписом. Висновки Верховного Суду це підтверджують. 22.06.2022 передав на розгляд ВП ВС було передано справу № 204/2321/22 з метою відступу від правових позицій щодо недопустимості звернення до суду шляхом направлення документів на його офіційну електронну адресу. Водночас постанова від 26.05.2021 у справі № 565/195/19 каже, що направлена на електронну адресу суду заява (позовна заява, скарга) повинна містити ЕЦП, натомість лише наявний на ній відсканований підпис особи зумовлює повернення такої заяви.

Щодо дотримання строків: постановою від 09.06.2021 у справі № 755/10972/19 йдеться про питання дотримання строків звернення. Тобто суди мають враховувати безпосередньо час підписання документів електронним цифровим підписом, а не момент його перевірки. Що ж стосується вимог з оформлення електронних процесуальних документів, то вони стосуються й відзивів, заяв, клопотань, заперечень, які подаються в електронній формі. І усі документи також мають бути «скріплені» електронним підписом.

Цікавою є й практика стосовно повідомлення учасників справи про розгляд справи. У ЄСПЛ вважають розміщення повідомлень в мережі «Інтернет» - належним сповіщенням сторін. Проте обов'язково враховуються і такі обставини як: наявність даної норми в законодавстві, доступ до мережі, комп'ютеру та відповідні навички. Зокрема, в рішеннях ВС зроблено висновок, що виклик відповідача, третьої особи, свідка через оголошення на офіційному веб-сайті судової влади України (ч. 11 ст. 128 ЦПК України) можливий лише у випадку, коли невідоме зареєстроване місце проживання (перебування), місцезнаходження чи місце роботи особи. Також не можна застосовувати відповідну норму до позивача. Крім того, повідомлення відповідача про судові засідання телефонограмою не може вважатися способом, встановленим у ст. 128 ЦПК України.

Також, звернувши увагу на постанову КЦС ВС від 10 лютого 2022 року у справі № 359/5063/21, вказується на чітке розмежування терміну «офіційна електронна адреса». Вона

має бути зареєстрована в домені «mail.gov.ua». У цій постанові зроблено висновок, що надсилання судового рішення на особисту адресу не є врученням такого рішення.

Отож, можна зробити висновок, що в будь-який час, за будь-яких обставин наша судова система працює, але не на повну. Залишається низка нерегульованих відповідно до воєнного стану питань, незавершених або призупинених, у силу обставин, реформ. Та зупиняти процеси диджиталізації зараз ні в якому разі не можна. Вони були нам необхідні у мирні часи, у часи карантинні, а зараз їхня цінність зросла до надзвичайних висот, зважаючи на те, що не всі сторони процесу можуть навіть бути фізично присутні у залі судових засідань. Тому популярний нині вислів «не на часі» точно не є актуальним. Кожен працює на своєму фронті, ще інтенсивніше та завзятіше, ніж будь-коли.

Список літератури

1. P. Bruno, E-Justice La giustizia elettronica nell'Unione Europea: навч. посіб. Італія, 2017, 118 с.

2. Логінова Н.І., Упровадження електронного правосуддя в систему судочинства: зб. наук. пр. МОН України, НУ ОЮА, Одеса, 2014, с. 429–435.

3. «Положення про порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи» від 17.08.2021 р. № 1845/0/15-21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21#Text> (дата звернення 19.11.2022).

4. Рішення Вищої ради правосуддя «Про надання уніфікованих рекомендацій для судів усіх інстанцій та юрисдикцій щодо безпечної роботи в умовах карантину» від 01.04.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0763910-21#Text> (дата звернення 19.11.2022).

5. Сакара Наталія. «Діджиталізація цивільного судочинства та забезпечення права на доступ до правосуддя в умовах воєнного стану». *Міжнародні стандарти цивільного судочинства: виклики воєнного часу та адаптація до законодавства ЄС*. 2022. URL: <https://sud.ua/ru/news/sud-info/251220-suddi-verkhovnogo-sudu-rozpozvili-pro-tsivilniy-protses-i-didzhitalizatsiyu-sudochinstva-v-umovakh-voyennogo-stanu>

Штундер В.

студентка групи ЮД-943

Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти

ДДУВС

МІЖНАРОДНИЙ ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Досліджуючи дане питання, варто зазначити, що до джерел правового регулювання міжнародних цивільних правовідносин є ратифікація Україною міжнародних договорів та актів національного законодавства. Нині чинне законодавство України відіграє значну роль у регулюванні процесуальних відносин за участю іноземців. Більш частіше зазначені норми використовуються коли виникає ситуація не регульована міжнародними договорами за участю нашої держави – це може бути коли іноземець, який проходить у певній цивільній справі та походить з тієї країни з якою нашою державою не було укладено міжнародного договору [3].

Після проголошення незалежності України нагальним питанням було закріплення міжнародно-правових норм, до прийняття Верховною Радою Закону України «Про міжнародне право» від 23.06.2005р., було розроблено та ухвалено новий Цивільний кодекс проте проект закону про міжнародне приватне право так і не було розглянуто законодавчою гілкою влади. Адже важливою основою було врегулювання цивільного та міжнародного приватного права. Таким чином пропозиції щодо втілення Книги 8 «Міжнародне приватне право», а саме розділ другий який мав би закріплювати права міжнародного цивільного процесу на 16 січня 2003 року не містили положень про міжнародне приватне право та процес. Тому, в внутрішньому законодавстві України виникла прогалина, яку було усунуто після набрання закону «Про міжнародне приватне право» [2].

З огляду на вищевказане, постає думка про те, що закріпивши дані норми інституту міжнародного цивільного процесу в окремому нормативно-правовому акті і одному окремому правовому акті є досить оптимальним варіантом.

Прийняття, Закону № 2709-IV, характеризує розвиток та удосконалення питань міжнародного цивільного процесу, сучасного розвитку законодавчого регулювання, міжнародних приватних відносин у більшості країн світу, а деякі формують вплив на формування української правової системи[1].

Закріплення Законом України «Про міжнародне приватне право» єдиних правил міжнародного цивільного процесу – це забезпечило поширити свою дію на всю систему судів, зокрема як загальної юрисдикції, так й господарських судів, такі корективи сприяють усуненню колізій які досить часто виникали між нормами цивільного процесуального законодавства України та нормами господарського процесуального законодавства України.

Також, враховуючи специфіку Закону № 2709-IV у сфері міжнародного цивільного процесу особливе значення посідає міжнародно правове регулювання яке здійснюється за допомогою норм багатосторонніх міжнародних договорів, а також двосторонніх договорів про правову допомогу. Але, на відміну від України двосторонні договори в країнах Європи займають незначне місце в системі правових актів, які безпосередньо регулюють міжнародні цивільні правовідносини. Що ж стосовно України двосторонні договірні відносини в галузі міжнародної правової допомоги посідають вагомe місце у цивільних справах та продовжують відігравати важливу роль в регулюванні багатьох питань міжнародного цивільного процесу[3]. Однак є декілька причин, з огляду на які саме ці договори не можуть бути пріоритетним джерелом міжнародного цивільного процесу.

Перш за все, тому, що поширеною є ситуація, коли “іноземний елемент” у певній цивільній справі має походження з тієї країни, з якою Україна не уклала договір про правову допомогу.

У зв'язку з цим, вбачається за необхідне приєднання України до багатосторонніх міжнародних конвенцій з питань цивільного процесу, а також активна участь України в роботі Гаазької конференції з міжнародного приватного права. Правовою основою участі нашої держави в роботі цієї міжнародної міждержавної організації є Закон України від 15 травня 2003 р., відповідно до якого Україна прийняла Статут Гаазької конференції з міжнародного приватного права. Національним органом України, який забезпечує контакти з цією міжнародною організацією, є Міністерство юстиції України. Приєднання України до низки Гаазьких конвенцій, наприклад: Конвенції про вручення за кордоном судових і несудових документів з цивільних і торговельних справ, Конвенції про одержання за кордоном доказів у цивільних і торговельних справах , в них передбачено більше договірних пільг [4].

Отже, підводячи підсумок з вищевказаного, варто відзначити що на сучасному етапі розвитку міжнародного процесу Україна намагається створювати всі умови для усунення правових прогалин в міжнародному процесі, формуючи та вдосконалюючи норми правових актів забезпечуючи належний захист прав громадян за кордоном та іноземних елементів в Україні.

Список літератури

1. Закон України «Про міжнародне право » Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, № 32, ст.422 (зі змінами та доповненнями) URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>

2. Закон України «Про прийняття Статуту Гаазької конференції з міжнародного приватного права» відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, N 30, ст.250 (зі змінами та доповненнями) URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/793-15#Text>

3. Міжнародне приватне право : навч. посібник / І. І. Килимник, А. М. Бровдій ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018.

4. Кодифікація приватного (цивільного) права України / За ред. проф. А.. Довгєрта. — К: Український центр правничих студій, 2000.

УДК 528.4

Карпенко Р. В.

к.ю.н., доцент кафедри цивільно-правових дисциплін,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЩОДО ПОГОДЖЕННЯ МЕЖ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ МІЖ ПРИВАТНИМИ САДИБАМИ

Насамперед, варто зазначити, погодження меж земельної ділянки є виключно допоміжною стадією у процедурі приватизації земельної ділянки, що націлена на уникнення необов'язкових технічних помилок. У цьому разі доцільно згадати рішення Верховного Суду від 28 березня 2018 р., у справі № 681/1039/15-ц, де суд зазначив, що стадія погодження меж земельної ділянки при виготовленні землепорядної документації є допоміжною. При цьому ст. 198 Земельного кодексу України (далі ЗК України) лише вказує, що складовою кадастрових зйомок є «погодження меж земельної ділянки з суміжними власниками та землекористувачами». Втім, це не означає, що у випадку відмови суміжного землевласника або землекористувача від підписання відповідного документа (акта погодження меж земельної ділянки), можна вважати, що погодження меж не відбулося. Оскільки для органу, уповноважений вирішувати питання про приватизацію ділянки, достатньо наявності підтвердженого самого факту пропозиції суміжнику підписати відповідний акт. Якщо ж суміжник відмовляється це зробити, орган, уповноважений вирішувати питання про приватизацію ділянки по суті, повинен виходити не із самого факту відмови від підписання акта, а із мотивів такої відмови. І якщо такими мотивами будуть виключно неприязні стосунки (наприклад, між сусідами), то ніякого правового значення вони мати не будуть [1]. Більш того, навіть і у випадку підписання суміжником акта погодження меж земельної ділянки, даний факт самостійного значення не має та безумовно не призводить до виникнення, зміни або припинення прав на земельну ділянку, як і будь-яких інших прав у процедурі її приватизації. Тому, непогодження меж земельної ділянки із власником та/або землекористувачем не може слугувати підставою для відмови відповідної місцевої ради у затвердженні технічної документації, за умови правомірних дій кожного із землекористувачів чи землевласників. Отож, ненадання особою своєї згоди на погодження меж земельної ділянки суміжного землекористувача та/або власника не може бути перешкодою для розгляду місцевою радою питання про передачу земельної ділянки у власність заявника за обставин виготовлення відповідної технічної документації. До того ж, що таке «непідписання» саме по собі не є підставою для визнання недійсним державного акта на право власності на земельну ділянку [2]. За змістом ст. 96 ЗК України землекористувачі зобов'язані, зокрема, не порушувати прав власників суміжних земельних ділянок та землекористувачів. Відповідно до ч. 1 ст. 106 ЗК України, власник земельної ділянки має право вимагати від власника сусідньої земельної ділянки сприяння встановленню твердих меж, а також відновленню межових знаків у випадках, коли вони зникли, перемістились або стали невиразними. Виключно судом вирішуються земельні спори з приводу володіння, користування і розпорядження земельними ділянками, що перебувають у власності громадян і юридичних осіб, а також спори щодо розмежування територій сіл, селищ, міст, районів та областей. Органи місцевого самоврядування вирішують земельні спори у межах населених пунктів щодо меж земельних ділянок, що перебувають у власності і користуванні громадян, та додержання громадянами правил добросусідства, а також спори щодо розмежування меж районів у містах [1]. Учасник спільної часткової власності має право вимагати виділення належної йому частки із складу земельної ділянки як окремо, так і разом з іншими учасниками, які вимагають виділення, а у разі неможливості виділення часток – вимагати відповідної компенсації. Такий учасник має

право на отримання в його володіння, користування частини спільної земельної ділянки, що відповідає розміру належної йому частки. Ч. 1 та 5 ст. 89 ЗК України встановлено, що співвласники земельної ділянки, що перебуває у спільній сумісній власності, мають право на її поділ або на виділення з неї окремої частки. У свою чергу, поділ земельної ділянки, яка є у спільній сумісній власності, з виділенням частки співвласника, може бути здійснено за умови попереднього визначення розміру земельних часток, які є рівними, якщо інше не передбачено законом або не встановлено судом [1]. Таким чином, при добросовісному виконанні набувачем земельної ділянки обов'язків щодо узгодження меж з користувачами чи власниками суміжних земельних ділянок, у разі, якщо користувач чи власник суміжної земельної ділянки безпідставно ухилився від погодження меж та не підписав акт, сама відсутність такого акта погодження меж не свідчить про незаконність рішення про затвердження проекту землеустрою та про передачу земельної ділянки у власність. Необхідно зазначити, що належними відповідачами у таких справах є особа, яка є власником чи користувачем суміжної земельної ділянки та отримала оскаржуваний державний акт на право власності на земельну ділянку, а також орган місцевого самоврядування, який вирішив питання про передачу у власність чи у користування суміжну земельну ділянку та комісією якого було визначено межі земельної ділянки.

Список літератури

1. Постанова Велика Палата Верховного Суду від 20 березня 2019 р., справа № 514/1571/14-ц (провадження № 14-552цс18). Єдиний державний реєстр судових рішень. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80854677>

2. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 29 квітня 2021 р., справа № 607/8402/17 (провадження № 61-16051св19). Єдиний державний реєстр судових рішень. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96669218>

УДК 349.6

Тараненко С. М.

к. ю. н., доцент, доцент кафедри історії та права,
Черкаський державний технологічний університет

БРАКОНЬЄРСТВО ТА ШЛЯХИ БОРОТЬБИ З ЦИМ СОЦІАЛЬНИМ ЗЛОМ (ДЕЯКІ МІРКУВАННЯ)

Відомо, що термін браконьєрство походить (від фр. *brassonnage*) та являє собою незаконне добування природних ресурсів [1, с. 226]. Раніше цей термін «браконьєрство» стосувався лише незаконного полювання та риболовлі. Проте в даний час під браконьєрством розуміють також незаконну рубку лісу, незаконний збір рослин з Червоної книги, незаконний видобуток піску, гравію тощо. Як відомо браконьєрство зараз карається законами більшості країн світу. В нашій країні це такі Закони як: «Про тваринний світ» [2], «Про охорону навколишнього природного середовища»[3], «Про захист тварин від жорстокого поводження»[4] «Про мисливське господарство та полювання» [5]. Разом із тим також діють правила щодо мисливства і рибальства та інші законодавчі й нормативно-правові акти. Важливо підкреслити також, що активно ведуть боротьбу з браконьєрством така міжнародна організація як «Грінпіс», українські організації «Національний екологічний центр України», «ЕкоКлуб «Зелена Хвиля»», «Київський еколого-культурний центр», «Громада Рибалок України» та ін. Але, на думку голови Державної екологічної інспекції України Андрія Мальованого сьогодні незаконне добування природних ресурсів – браконьєрство – набуло в Україні небачених масштабів. В широкому сенсі цього слова воно охоплює усе природне середовище – від самовільної рубки лісу до підпільного копання бурштину. За його словами "класичне" браконьєрство стосується перш за все тваринного світу – мисливства та рибальства. Саме там порушення законодавства наймасовіші, а зухвалість браконьєрів переходить усі

межі. Це полювання в заборонений період, з незареєстрованою зброєю, без відстрільної картки на право добування, без контрольної картки обліку добутої дичини та без відповідних документів на собак мисливських порід. Це нелегальна риболовля, в тому числі в час нересту, з використанням таких заборонених інструментів, як сіті, ятери, електровудки, ості, вибухові та отруйні речовини. Це колосальне перевищення встановлених водними та лісовими господарствами дозволених лімітів на вилов риби чи відстріл диких тварин»[6]. Сучасне браконьєрство через його масовість, технічну озброєність, безкарність та постійне лавиноподібне зростання перетворилося на серйозну загрозу екологічній безпеці України. Про це на нещодавній прес-конференції заявив директор Київського еколого-культурного центру Володимир Борейко. Сьогодні порушник екологічних правил та законів як каже Олег Листопад, аж ніяк не схожий на озброєного допотопною дупельтівкою неголеного кривоzubого чолов'ягу з карикатур «Перця» та «Крокодила» минулого століття[7,с.1]. Нинішні «бреки» застосовують прилади нічного бачення, супутниковий зв'язок, комп'ютери, професійні прилади навігації, електронні манки, ехолоти, електровудки, скорострільні карабіни, автомати, вертольоти, дельтаплани, швидкохідні катери, всюдиходи й навіть бронетранспортери. В Україні постійно браконьєрствує 1–2 мільйони осіб, які щороку скоюють до 15 млн законопорушень (а виявляють щороку в Україні лише 150 тис.). Від браконьєрів тварин не рятує навіть Червона книга. Чисельність занесених у неї ведмедів за останні 10 років скоротилася вдвічі, а зубрів – в 3,2 рази. За останні 15 років браконьєри вбили майже 1 тис. червонокнижних зубрів, однак кримінальних справ за цей період було порушено всього три. Значною мірою саме через браконьєрство стан 73% видів риб, 46% звірів і 56% птахів України вчені оцінюють як неблагополучний[7,с.1]. Як соціальне зло, браконьєрство тісно пов'язано з іншими злочинними діяннями – контрабандою й незаконною торгівлею живими тваринами, шкурами та опудалами; корупцією; бандитизмом; крадіжками; організованою злочинністю. Якщо влада й далі не звертатиме уваги на браконьєрство, завтра буде просто знищено всі природні багатства України. У нас є розуміння того, що лише високі штрафи та неухильна компенсація державі збитків за завдану природному середовищу шкоду зроблять браконьєрство непривабливою та ризикованою справою. У випадку, коли потенційні втрати в рази перевищать можливі прибутки, незаконне полювання та рибальство зійдуть нанівець. Додам також на порядку денному це і модернізація матеріально-технічної бази Державної екологічної інспекції, в тому числі підвищення зарплат інспекторам, а також гарантії їхньої безпеки які ведуть боротьбу з цим соціальним злом. І ще дуже важливий аспект де - факто виконуючи функції правоохоронного органу, інспектори повинні отримати право застосовувати законно мотивований примус до тих осіб, які порушують закон.

Список літератури

1. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. - К.: Наукова думка, 1970-1980.-Т. 1. - С. 226.
2. Про тваринний світ: Закон України від 22.02.2000р. №1478 - III. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 14. Ст.97.
3. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991р. №1264-XII. Відомості Верховної Ради України.1991. № 41. Ст. 546.
4. Про захист тварин від жорстокого поводження: Закон України від 21.02. 2006 року № 3447-IV. Відомості Верховної Ради України. 2006. № 27. Ст.230.
5. Про мисливське господарство та полювання: Закон України від 22.02.2000 р. № 1478-III. Відомості Верховної Ради України.2000. № 18. Ст.132.
6. Мальований А. Як зупинити браконьєрство. Українська правда. 2022р. 05.10. 2020 URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2020/10/5/7268861/>
7. Листопад О. Портрет губителя природи. Селянська правда. 2011. 12 березня (№29).С.1. URL: <https://pryroda.in.ua/lystopad/portret-hubytelya-pryrody/>.

СЕКЦІЯ 20

SECTION 20

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС,
ФІНАНСОВЕ ПРАВО, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО
ADMINISTRATIVE LAW AND PROCESS,
FINANCIAL LAW, INFORMATION LAW

Поліщук Є. Д.

здобувачка вищої освіти (перший курс)

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Науковий керівник:

Леонова Н. В.

канд. філол. наук., доц. каф. МВСГД

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ВПЛИВ КОРУПЦІЇ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

В Україні вже багато років процвітає корупція, яка тим самим повільно з'їдає економіку. На думку експертів, стратегічна помилка країни в економічних реформах: відсутність стимулювання у галузі виробництва, необґрунтованість кадрової політики, недосконалий адміністративний нагляд. Це призводить до не контрольованості суспільних процесів, поглиблення кризових явищ, бюрократизації економіки, з цього слід виділити саме найнебезпечніше це – зрощення влади та комерції, що стає основним фундаментом корупції. Крім того кримінальні групи проникають в економіку, а правоохоронні органи зливаються з бізнесом. Саме через корупції злочинність витягла з економіки гроші та засоби для виживання, а малі та середні підприємства практично беззахисні перед свавіллям чиновників тим самим заганняючись у затіння. Здобувши економічне панування, злочинці почали проникати в політичну галузь. В Україні найбільш корумпованими сферами економіки є: виконання та розподіл бюджетних коштів; українська банківська система, приватизація майна, лобізм в законодавчій владі, система оподаткування, зовнішньоекономічна діяльність. Найвідомішою ситуацією у відносинах влади та бізнесу це придбання економічної вигоди за хабарі.

Корупція як економічна проблема, таким чином, спричинена: залученням державних службовців до підприємницької діяльності з метою отримання особистої або корпоративної вигоди; використання посадових осіб для переведення державних коштів і матеріальних активів у бізнес-структури; надавання пільг для свого бізнесу;

Експерти відносять до негативних наслідків корупції в економіці:

1. Розширення тіньової економіки.
2. Порушення конкурентних механізмів ринку
3. Унеможливлення появи ефективних власників
4. Неefективне використання бюджетних коштів

Тому економічні збитки від корупції значно перевищують загальну суму хабарів, які приватні підприємці сплачують чиновникам та політикам. Збитки, спричинені цією корупцією, можна розділити на прямі та не прямі. Прямими витратам є зменшення доходів бюджету та їх неефективне використання. Непрямий збиток – загальне зниження економічної неефективності. Особливо відмова від програм, які є переносниками корупції. Якщо чиновники не мають повноважень контролювати експорт чи ліцензувати комерційну діяльність, канал хабарництва зникне сам. Водночас відмова від деяких державних програм ефективніша за їх реалізацію.

Чисельні підзаконні акти, що ставлять інтереси сектора вище за інтереси суспільства, надали особливо згубний вплив на процес економічних реформ, але має бути і протилежне.

Пріоритет закону у регулюванні економічної діяльності, скорочення кількості та ролі постанов змінить спосіб впливу менеджерів, різко обмежить галузевий контроль та зведе владу окремих осіб до суб'єктивної волі виконавців, виробити еталони поведінки учасників, підібрати варіанти поведінки відповідно до принципу верховенства права, згідно з яким органи державної влади та їх працівники повинні лише виконувати положення закону, управлінські та господарські відносини, а інші суб'єкти адміністративно-управлінської діяльності створюють реальні можливості для того що не заборонено законом, що унеможливує прояви корупції.

Хабарництво веде до додаткових витрат бізнесу, збільшує навантаження на дрібних підприємців, стає причиною неефективного використання людських та інтелектуальних ресурсів країни. Постійна увага, яку корумповані чиновники вимагають від корпорацій, також знижує економічну продуктивність.

Впливи міжнародного характеру включають: негативний вплив корупції на імідж країни у світі та ускладнення відносин з іншими країнами, міжнародними організаціями та міжнародною спільнотою загалом.

Тому необхідність боротьби з корупцією є однією з основних проблем сучасного українського суспільства, що є механізмом підвищення оплати праці та на цій основі підвищення відповідальності державних службовців та інші державні установи.

Список літератури

1. Багмет М.О. Боротьба з корупцією: світовий досвід та Україна / М.О. Багмет, К.В. Волошина // Політичні науки: наук. праці. Вип. 31. – Т. 44 – С. 152–157
2. Плужнік О.І. Деякі кримінологічні аспекти щодо протидії корупції / О.І. Плужнік [Електронний ресурс].
3. Флейчук М.І. Детінізація економіки та протидія корупції в моделі збалансованого соціально-економічного розвитку / М.І. Флейчук. [Електронний ресурс].
4. Запобігання та протидія проявам корупції (для працівників органів державної влади та місцевого самоврядування I–VII категорії посад) [Текст] : [посіб.] / Братель С. Г., Василевич В. В., Золотарьова Н. І. та ін. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2012. – 376 с.
5. Невмержицький Є.В. Правові проблеми боротьби з економічною злочинністю і корупцією: Навч. посіб. – К.: АПСВ, 2005. – 415 с.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЕКОНОМІКИ, ОБЛІКУ,
ФІНАНСІВ ТА ПРАВА: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

**Збірник тез доповідей Міжнародної
науково-практичної конференції
м. Умань,
25 листопада 2022 р.
(частина 2)**

Українською та англійською мовами

Відповідальний за випуск: Загородний І. Д.
Технічний редактор: Нестеренко В. О.
Художній редактор: Михайленко К. В.
Коректор: Остаповець Н. М.
Дизайнери й верстальники: Артеменко А. А, Григоренко Л. О.

Підписано до друку 25.11.2022 р. Формат 60x90/16
Папір офсетний. Друк – ризографія. Умовн. друк. арк. 4,3
Гарнітура Times New Roman.
Наклад 500 примірників. Зам. № 18899

Надруковано у ФОП Сидоренко А. В.
Свідоцтво про державну реєстрацію серія В01 № 710364
від 07.01.2007 р., м. Полтава, вул. Дмитра Коряка, 3

Всі права захищені.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть автори.

Редакційна колегія може не поділяти думок авторів.

Офіційний сайт: <http://www.economics.in.ua>

